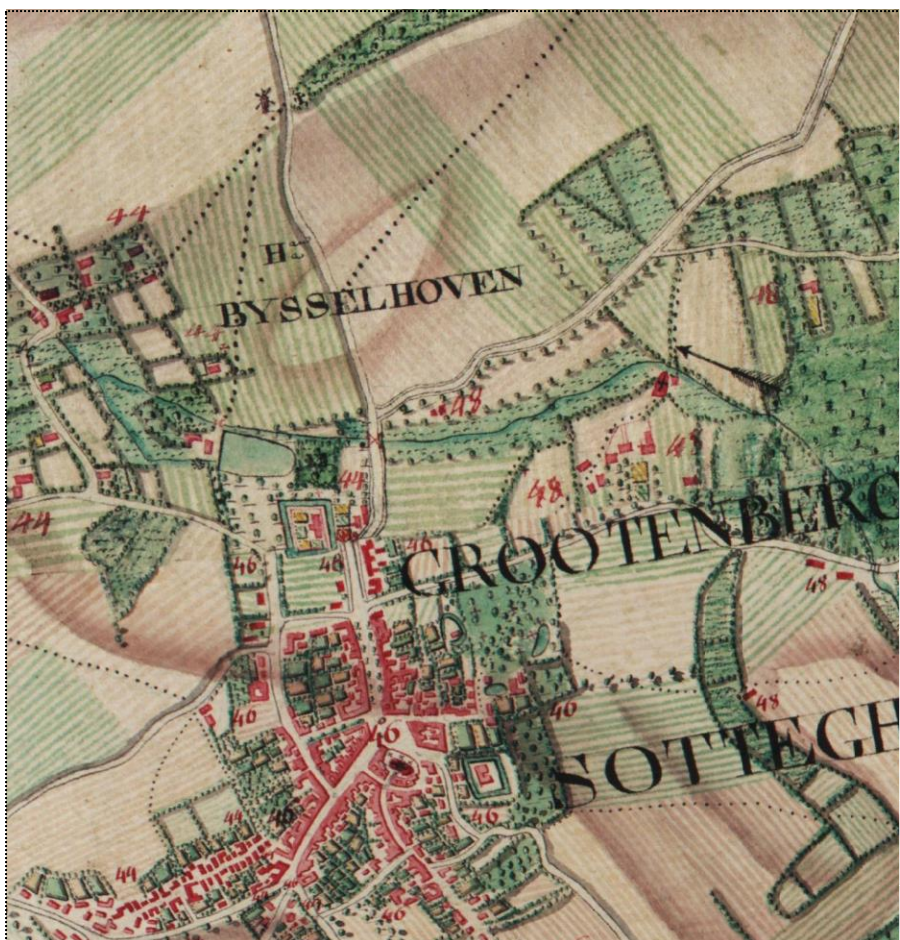

2023

ARCHEOLOGIENOTA Heldenlaan 44-46 te Zottegem (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 1051

Stijn Van Lancker

David Janssens

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 1051

Archeologienota Heldenlaan 44- 46 te Zottegem (Oost- Vlaanderen).

STIJN VAN LANCKER & DAVID JANSSENS

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2023
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

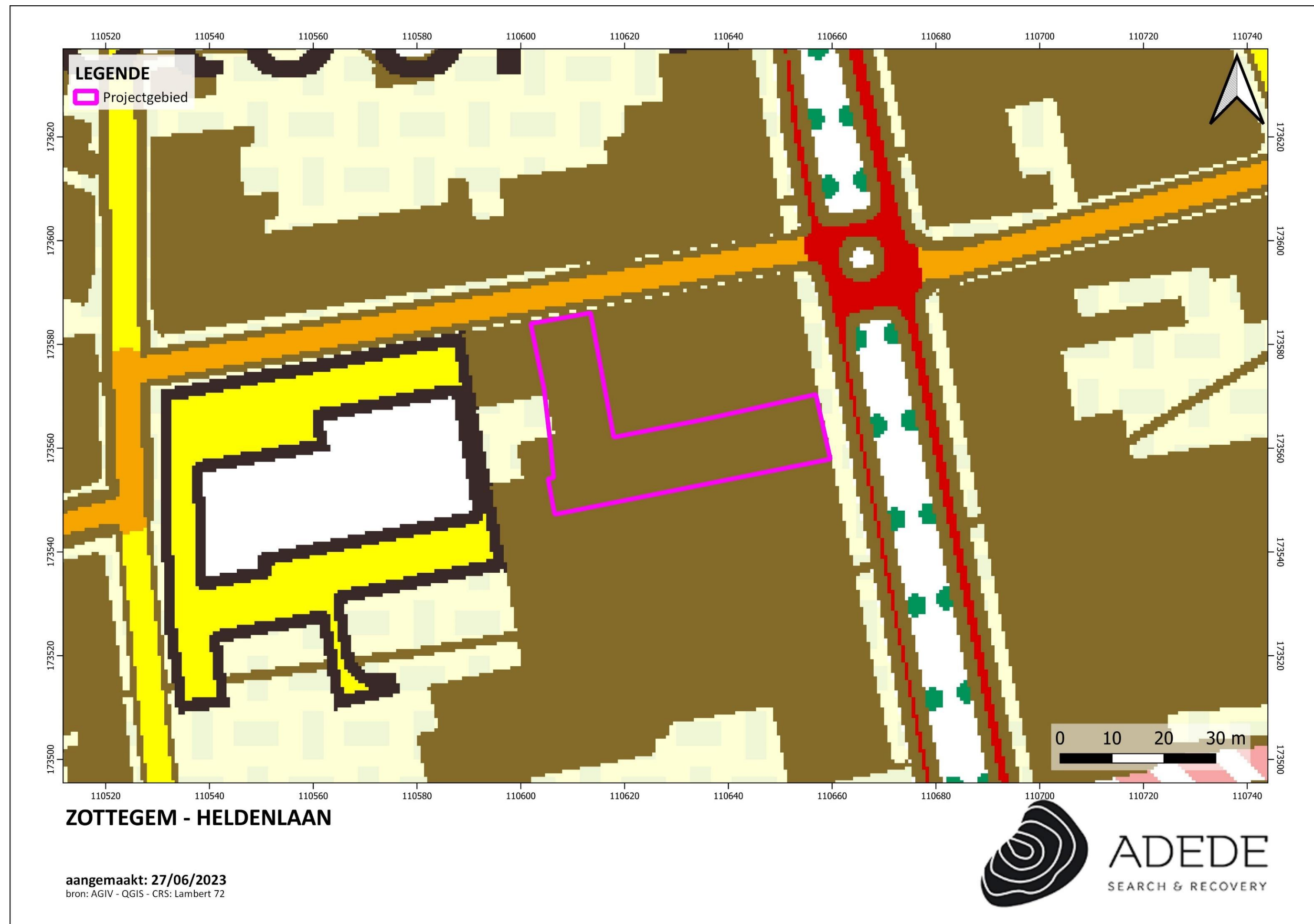
Inhoudsopgave

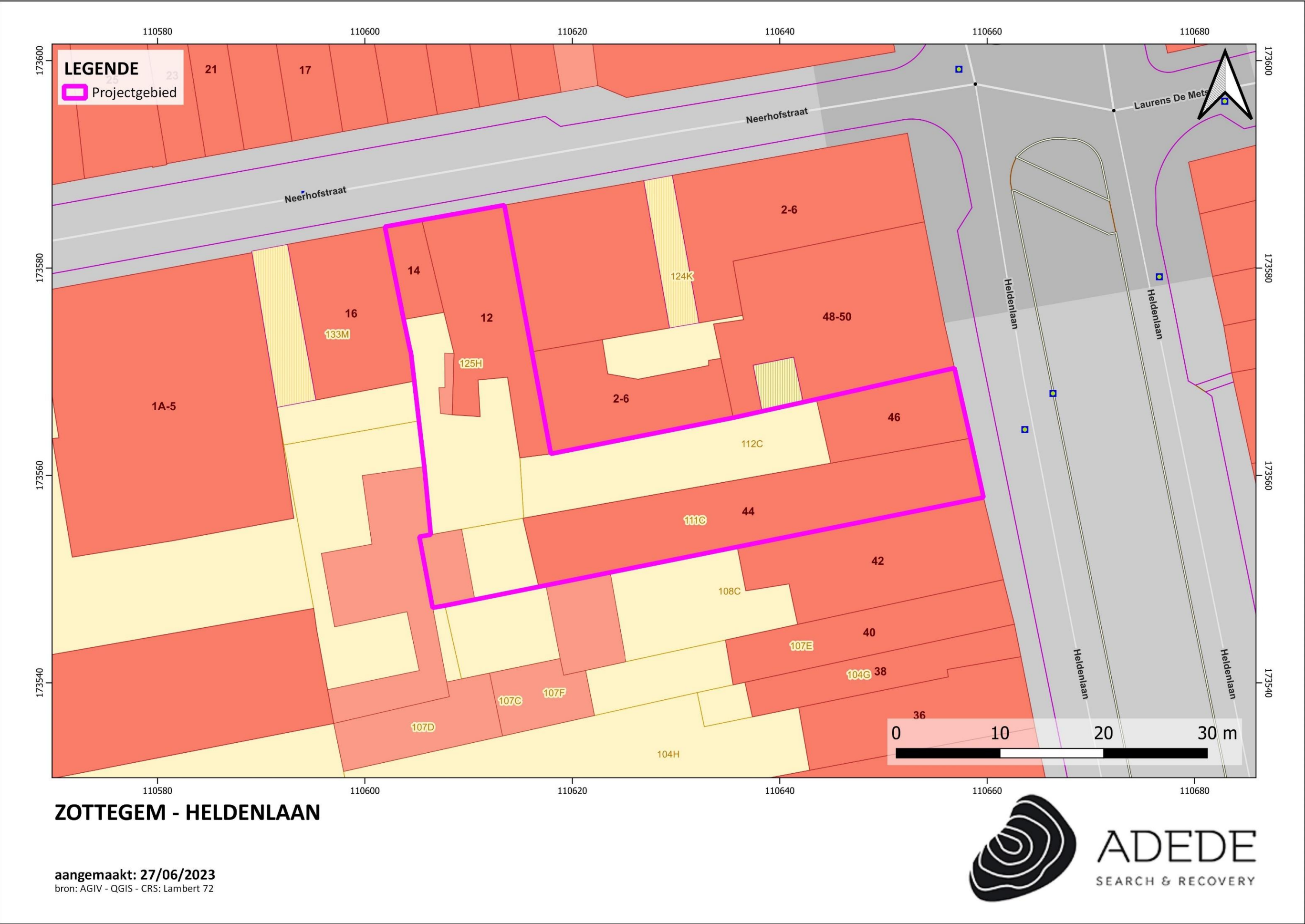
1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek.....	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied.....	- 11 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 16 -
2.6	Randvoorwaarden.....	- 16 -
2.7	Werkwijze.....	- 16 -
3	Assessmentrapport.....	- 24 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 24 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 26 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 26 -
3.2.2	Quartaire geologisch.....	- 27 -
3.2.3	Bodem	- 28 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart	- 28 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 29 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid	- 30 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 31 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 32 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied.....	- 34 -
3.3.1	Algemene historische situering.....	- 34 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 35 -
3.3.2.1	Kaart van Sanderus (1641-1644).....	- 35 -
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 36 -
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840).....	- 37 -
3.3.2.4	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 39 -
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 40 -
3.3.2.6	Topografische kaart (1910)	- 41 -
3.3.2.7	Topografische kaart (1957)	- 41 -

3.3.3	Luchtfoto 1971	- 42 -
3.3.4	Luchtfoto 1979-1990.....	- 43 -
3.3.5	Luchtfoto 2022	- 45 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied	- 45 -
3.4.1	Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving	- 45 -
3.4.2	CAI Indicatoren.....	- 54 -
3.5	Controleboringen binnen het projectgebied.....	- 68 -
4	Bijkomende argumentatie na weigering	- 73 -
5	Besluit.....	- 76 -
6	Bibliografie	- 79 -
6.1	Websites.....	- 79 -
6.2	Literatuur.....	- 79 -
6.3	Centrale Archeologische Inventaris (CAI)	- 79 -
7	Lijst van figuren	- 82 -

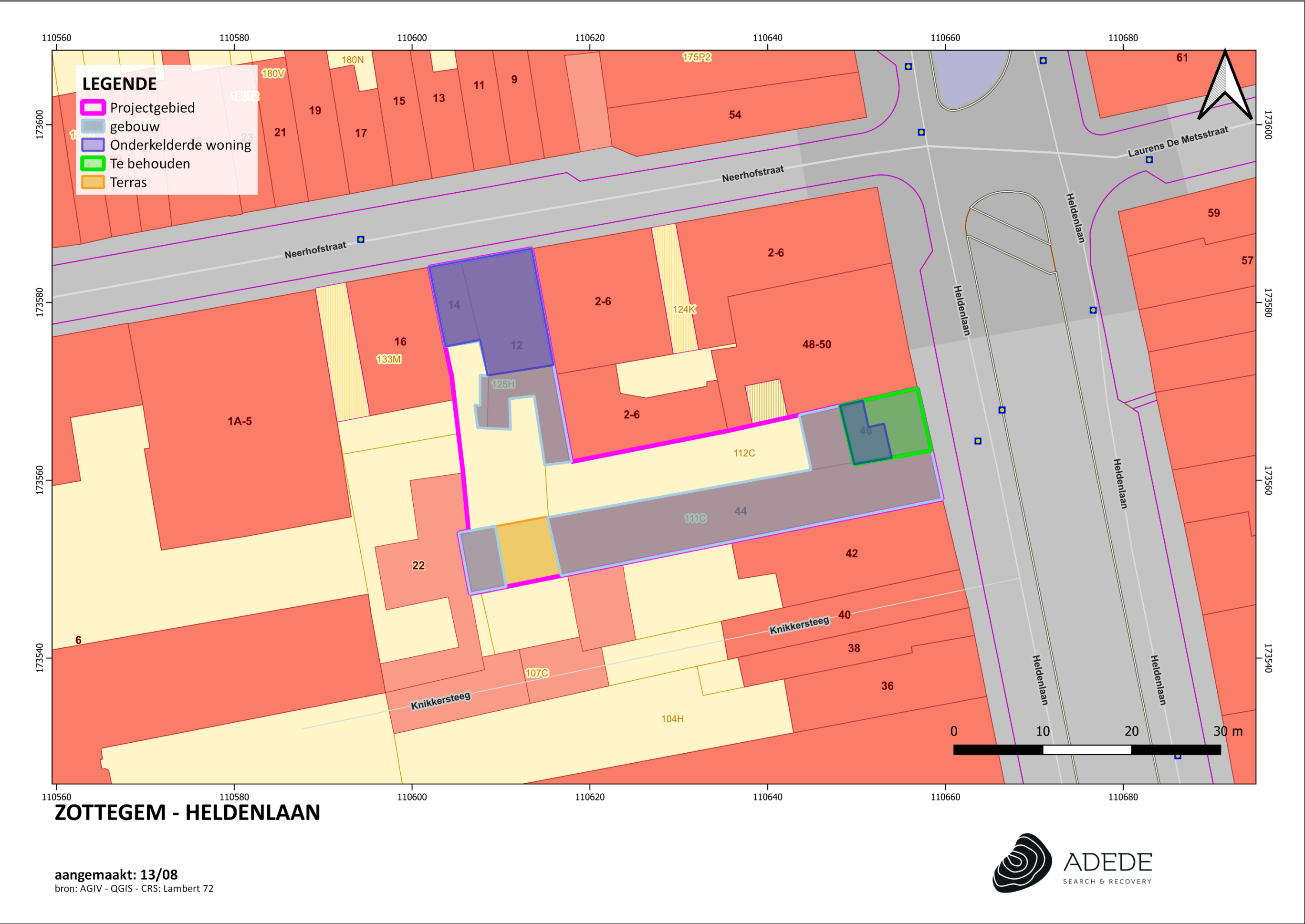
1 Administratieve fiche

Projectcode	2023F310
Site	Heldenlaan 44-46/ Neerhofstraat 12-14 Zottegem
Projectsigle ADEDE	ZOT-HEL
Ligging	Heldenlaan Zottegem
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Bouw van appartementen
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Grootte projectgebied	Ca. 950 m ²
Periode uitvoering	Juni - september 2023
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Mogelijke verstoorde zones	Zie p. 9

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied werd reeds archeologisch onderzoek verricht. Deze vaststellingen worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied beslaat een ca. 950 m² grote L-vormige zone die neerhofstraat 12 -14 en Heldenlaan 44-46 en omvat. Het projectgebied bevat dus deze gebouwen en tuinzones erachter. Het projectgebied bevindt zich in het centrum van de stad Zottegem.

Uit een plaatsbezoek, uitgevoerd op 20.06.2023, blijkt dat alle betrokken woning ter hoogte van de Heldenlaan 46 onderkelderd is. Aangezien deze kelder tot ca. 2m diep reikt, kan er met grote zekerheid vanuit gegaan worden dat het bodemarchief op deze locaties vernietigd is.

Heldenlaan 46 is beschermd en zal bijgevolg ook bewaard blijven. De gevel, bestaande kelder en funderingen blijven behouden. De werkzaamheden zullen zich beperken tot restauratie en lichte verbouwingen in het interieur.

Figuur 1. Keldergat t.h.v. Heldenlaan 44, ter illustratie.

Figuur 2. Foto's plaatsbezoek.

2.5 Beschrijving geplande werken

In eerste instantie worden de bestaande gebouwen binnen het projectgebied afgebroken, met uitzondering van Heldenlaan 46. Deze woning zal enkel verbouwd worden, en de bestaande kelder en funderingen blijven behouden.

De opdrachtgever plant nadien de bouw van een appartementsgebouw dat het gehele projectgebied beslaat. Het hele gebouw wordt ook onderkelderd, met uitzondering van de woning ter hoogte van Heldenlaan 46, waar de bestaande kelder blijft behouden. Deze kelder reikt ca. 3m diep, op sommige locaties (bv. de kelderputten) gaat de diepte tot meer dan 4m diep.

Aangezien deze bouw over quasi het gehele projectgebied een bodemingreep tot meer dan 3m diep vereist, vormen de werken een bedreiging voor het bodemarchief binnen deze zone (voor gedetailleerde plannen: zie bijlage).

2.6 Randvoorwaarden

Een eventueel vervolgonderzoek zal pas kunnen plaatsvinden wanneer de bestaande verharding verwijderd is. Hierdoor wordt geopteerd voor een vervolgonderzoek in uitgesteld traject indien dit zich opdringt.

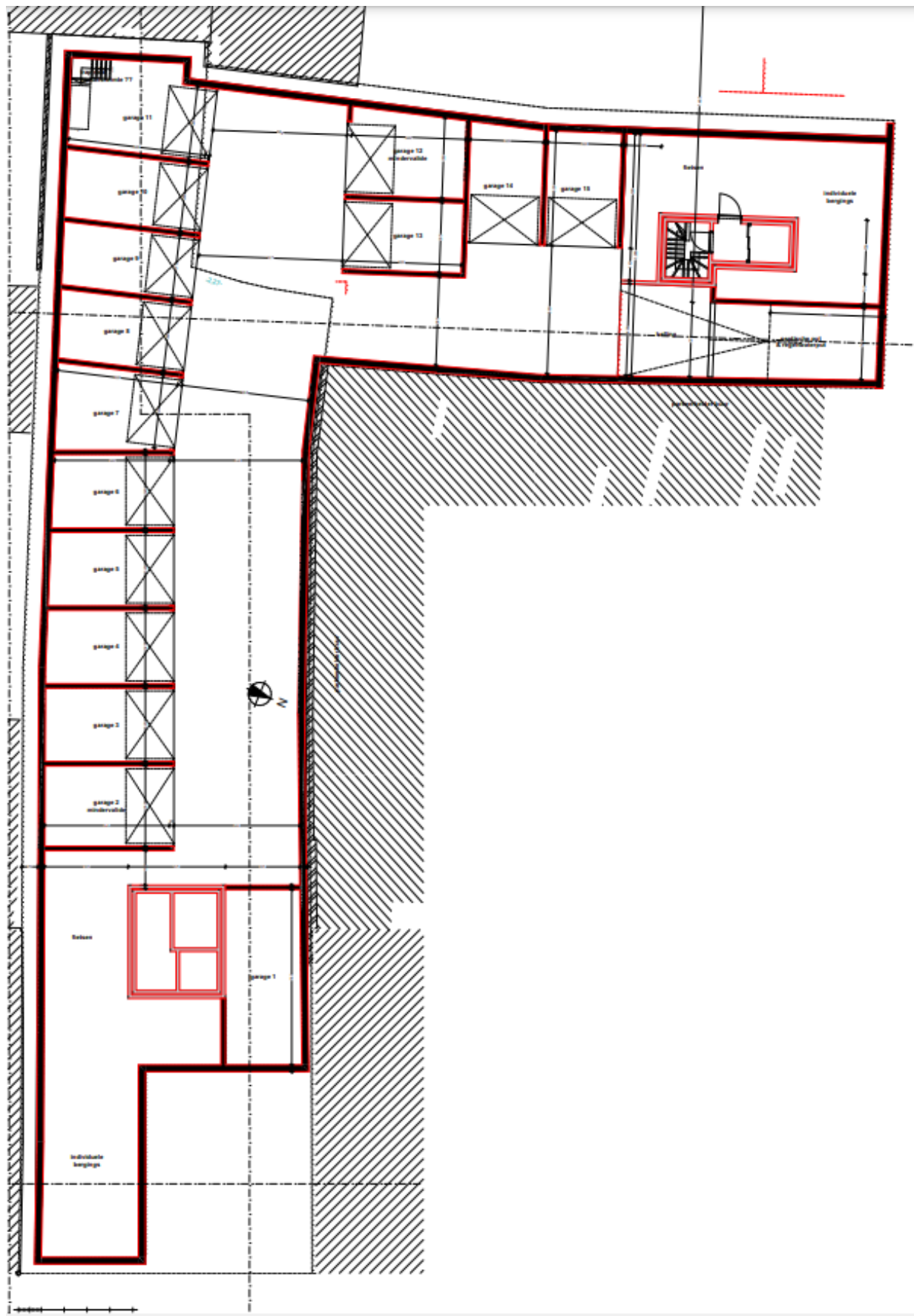
2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

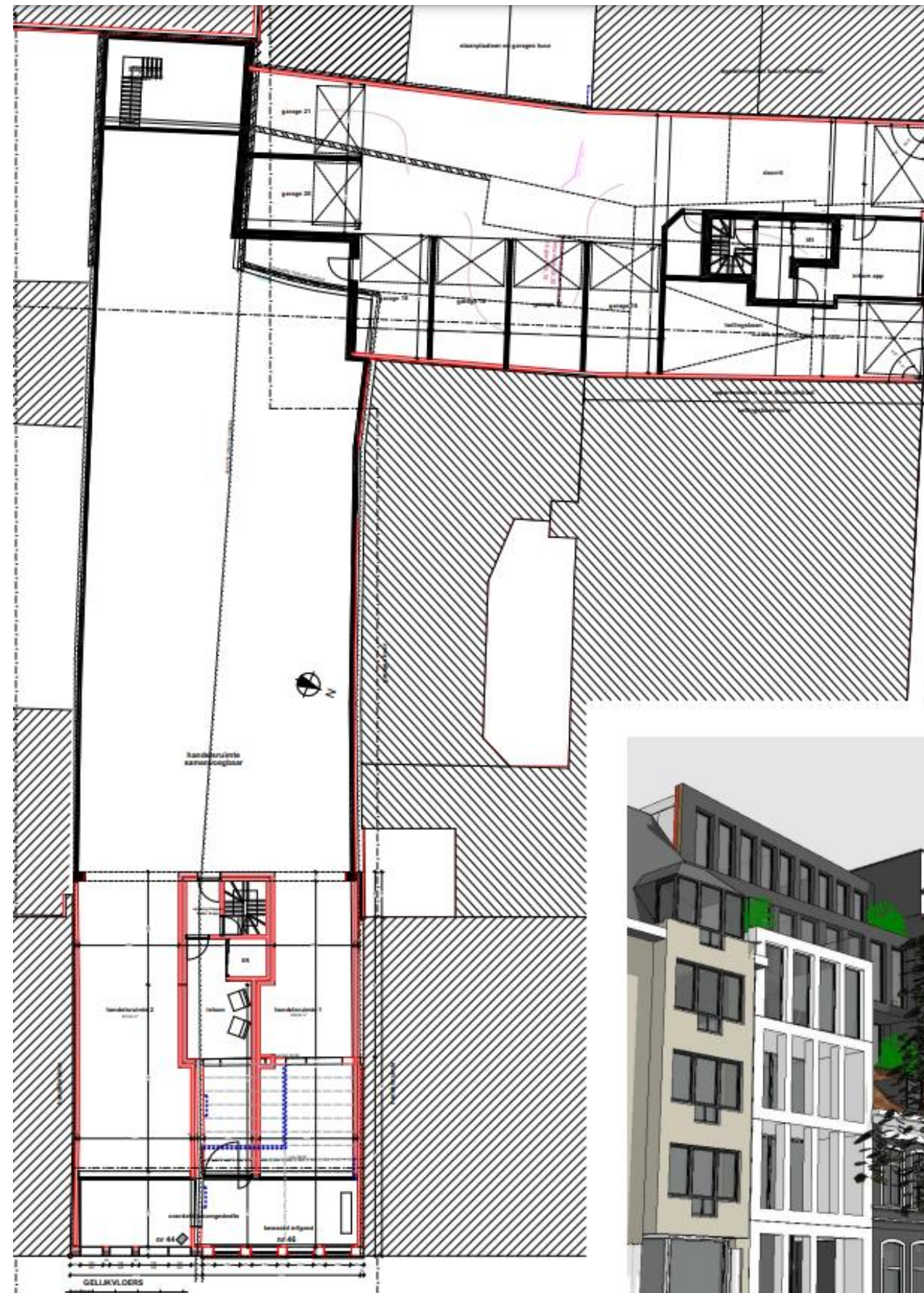
Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
 - Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Sanderus, 1641-1644
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Topografische kaart, 1910
 - Topografische kaart, 1957
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

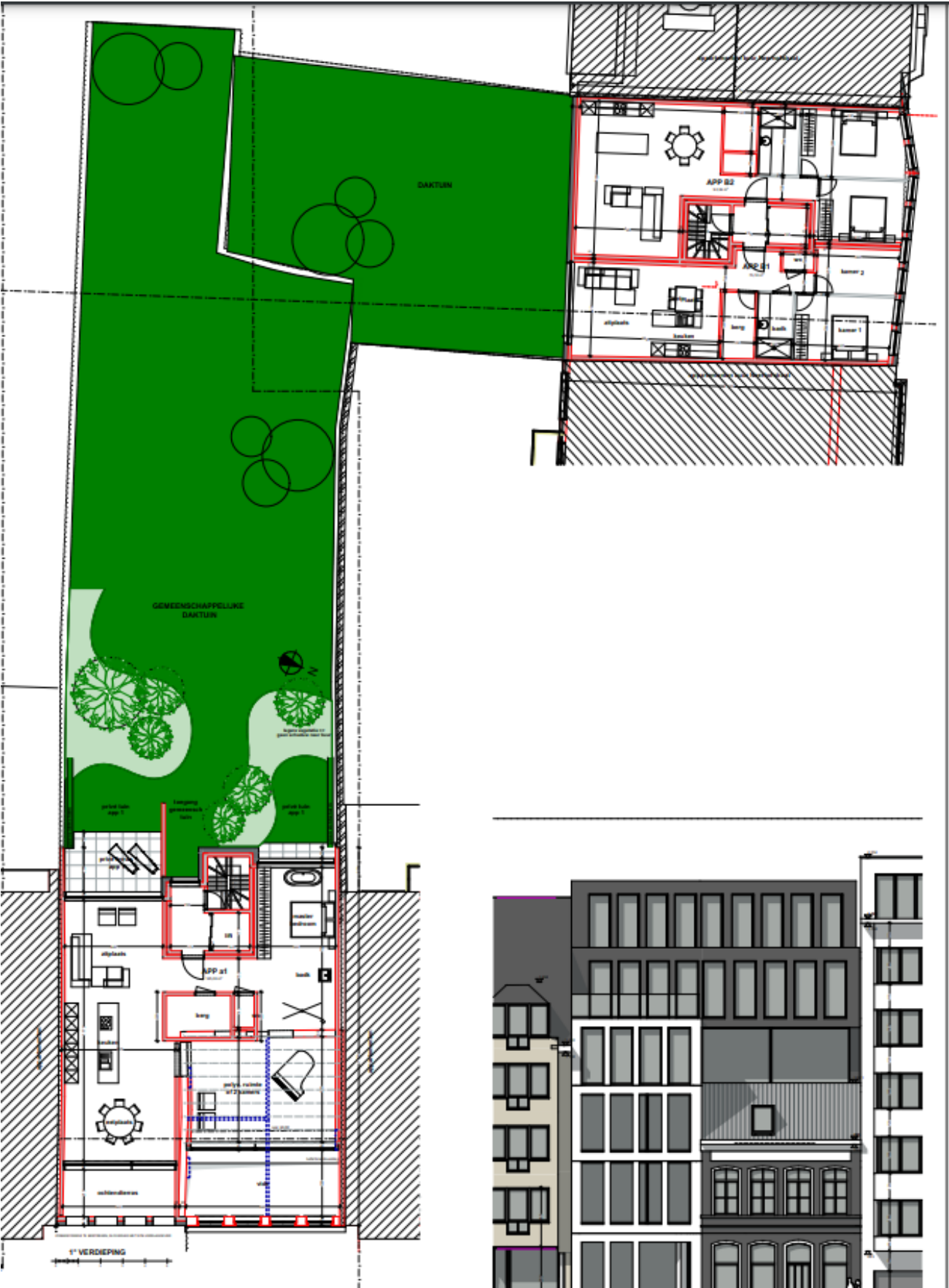
Kelder:

Gelijkvloers:

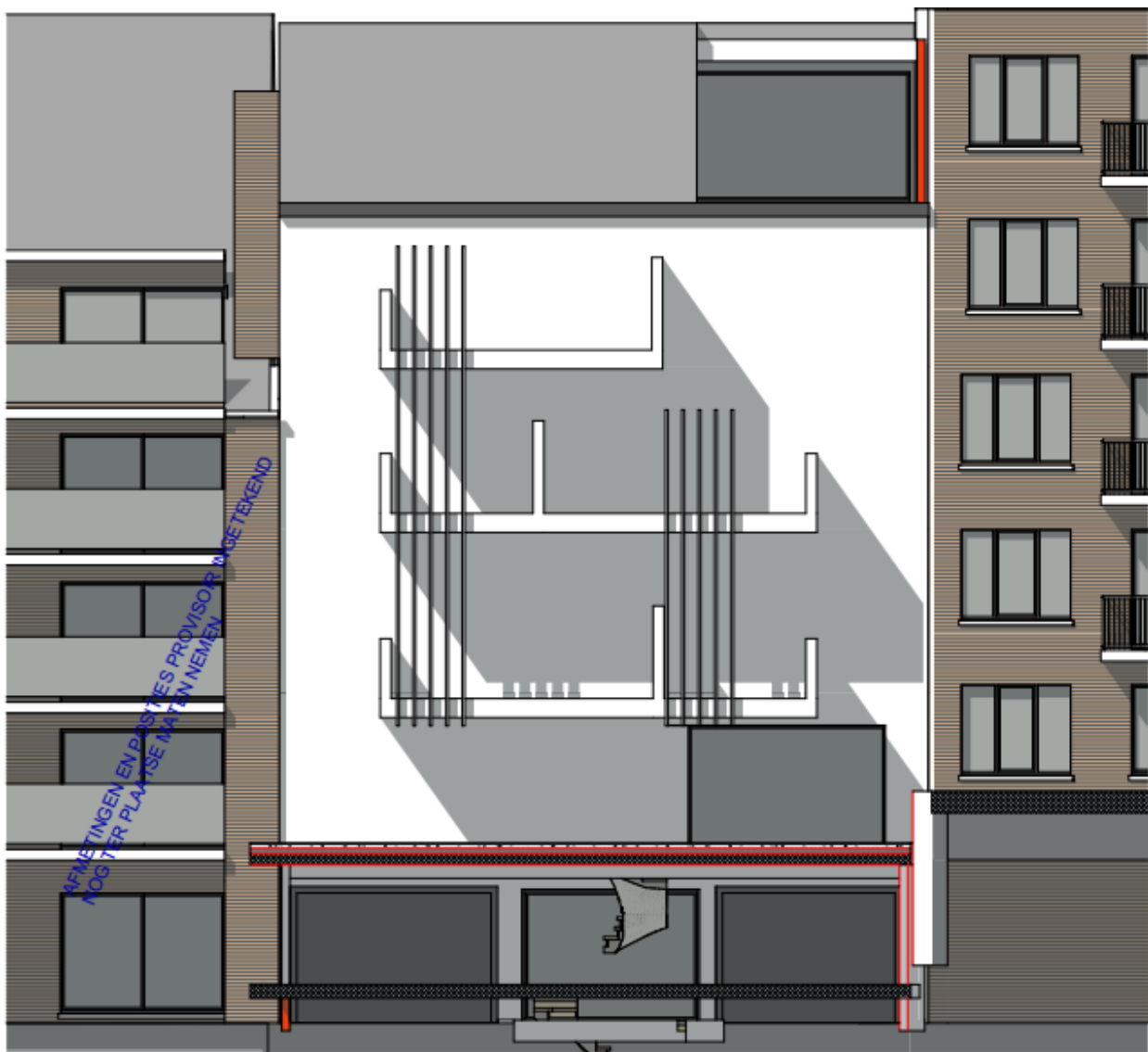
1^e verdieping:

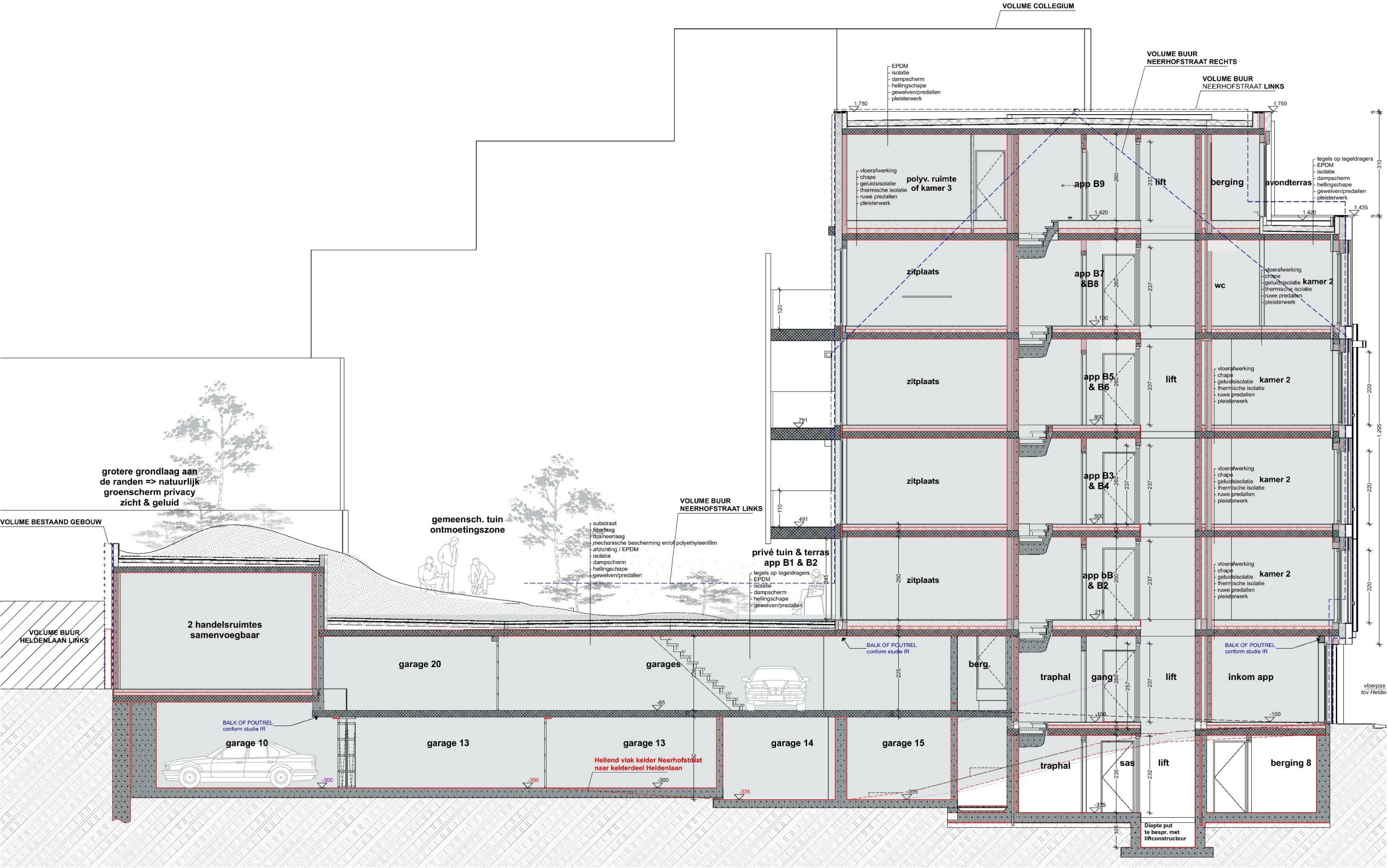

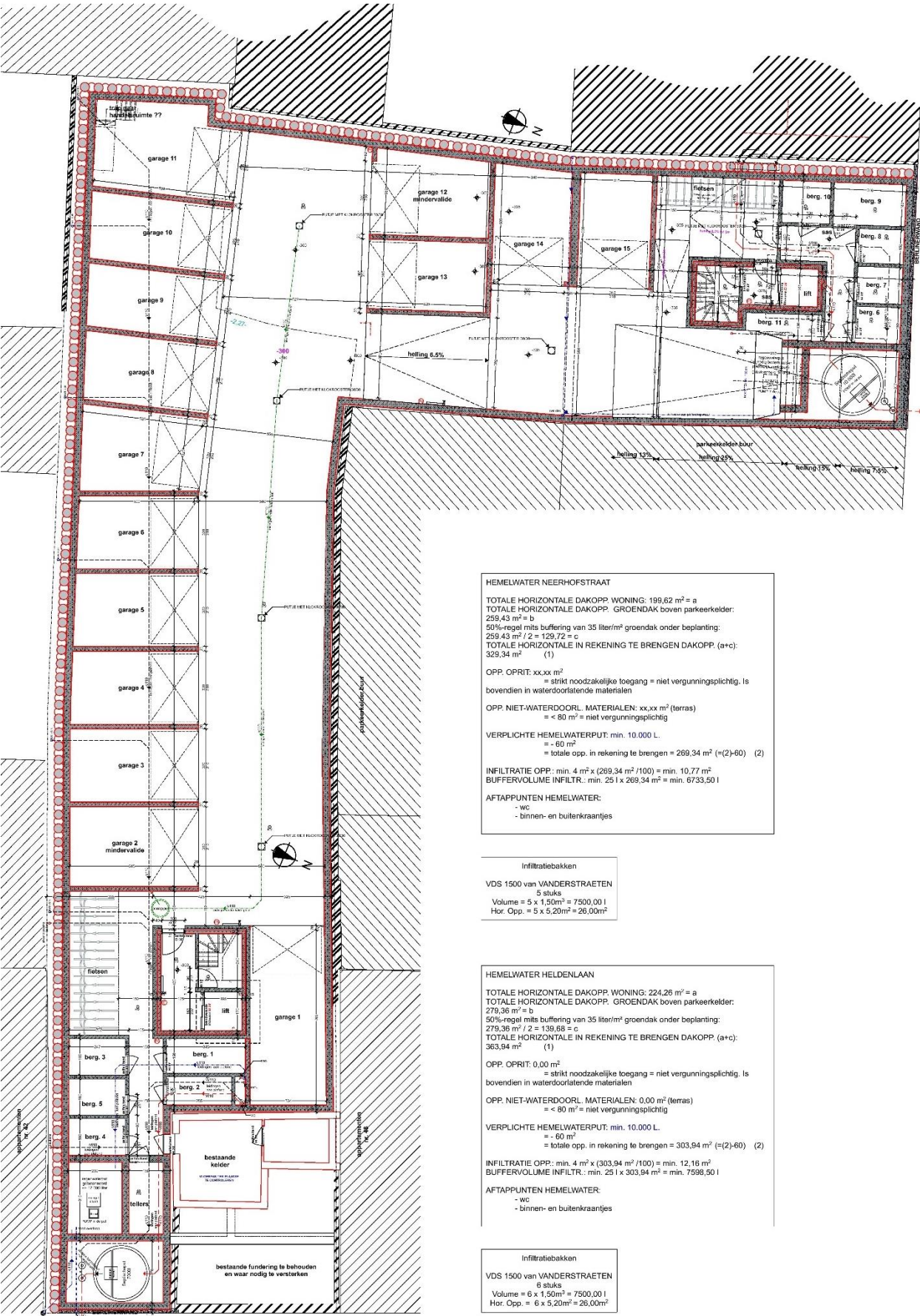
Voorgevel Heldenlaan:

Achtergevel Neerhofstraat:

HEMELWATER NEERHOFSTRAAT

TOTALE HORIZONTALE DAKOPP. WONING: 199,62 m² = a
TOTALE HORIZONTALE DAKOPP. GROENDAK boven parkeerkeider: 299,43 m² = b
50%-regel mits buffering van 35 liter/m² groendak onder beplanting: 299,43 m² / 2 = 149,72 = c
TOTALE HORIZONTALE IN REKENING TE BRENGEN DAKOPP. (a+c): 329,34 m² (1)

OPP. OPRIT: xxx m²
= strikt noodzakelijke toegang = niet vergunningsplichtig, is bovendien in waterdoorlatende materialen

OPP. NIET-WATERDOORL. MATERIALEN: xxx m² (terras)
= < 80 m² = niet vergunningsplichtig

VERPLICHT HEMELWATERPUT: min. 10.000 L.
= - 60 m²
= totale opp. in rekening te brengen = 269,34 m² (=2)-60) (2)

INFILTRATIE OPP: min. 4 m² x (269,34 m² / 100) = min. 10,77 m²
BUFFERVOLUME INFILTR.: min. 25 l x 269,34 m² = min. 6733,50 l

AFTAPPUNTEN HEMELWATER:
- binnen- en buitenkraantjes

Infiltratiebakken

VDS 1500 van VANDERSTRAETEN
5 stuks
Volume = 5 x 1,50m³ = 7500,00 l
Hor. Opp. = 5 x 5,20m² = 26,00m²

HEMELWATER HELDENLAAN

TOTALE HORIZONTALE DAKOPP. WONING: 224,26 m² = a
TOTALE HORIZONTALE DAKOPP. GROENDAK boven parkeerkeider: 279,36 m² = b
50%-regel mits buffering van 35 liter/m² groendak onder beplanting: 279,36 m² / 2 = 139,68 = c
TOTALE HORIZONTALE IN REKENING TE BRENGEN DAKOPP. (a+c): 363,94 m² (1)

OPP. OPRIT: 0,00 m²
= strikt noodzakelijke toegang = niet vergunningsplichtig, is bovendien in waterdoorlatende materialen

OPP. NIET-WATERDOORL. MATERIALEN: 0,00 m² (terras)
= < 80 m² = niet vergunningsplichtig

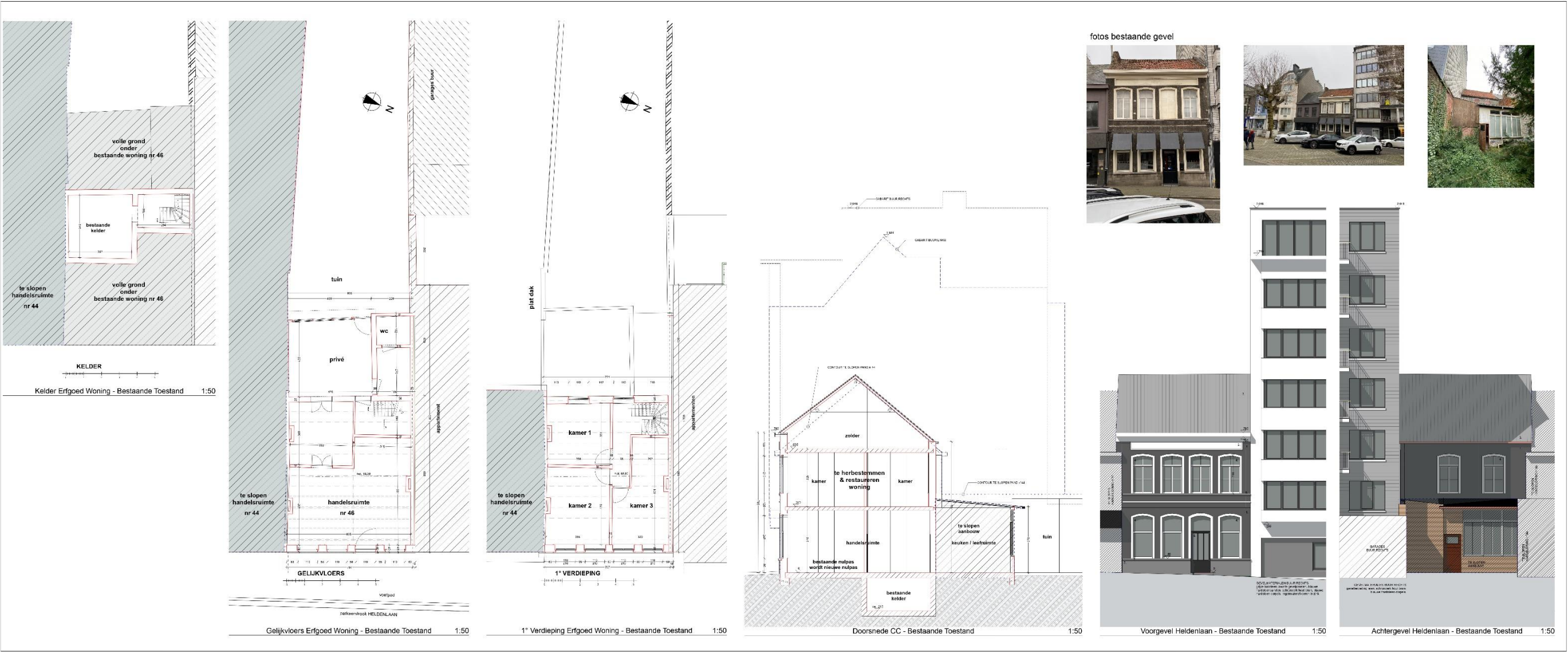
VERPLICHT HEMELWATERPUT: min. 10.000 L.
= - 60 m²
= totale opp. in rekening te brengen = 303,94 m² (=2)-60) (2)

INFILTRATIE OPP: min. 4 m² x (303,94 m² / 100) = min. 12,16 m²
BUFFERVOLUME INFILTR.: min. 25 l x 303,94 m² = min. 7598,50 l

AFTAPPUNTEN HEMELWATER:
- wc
- binnen- en buitenkraantjes

Infiltratiebakken

VDS 1500 van VANDERSTRAETEN
6 stuks
Volume = 6 x 1,50m³ = 7500,00 l
Hor. Opp. = 6 x 5,20m² = 26,00m²

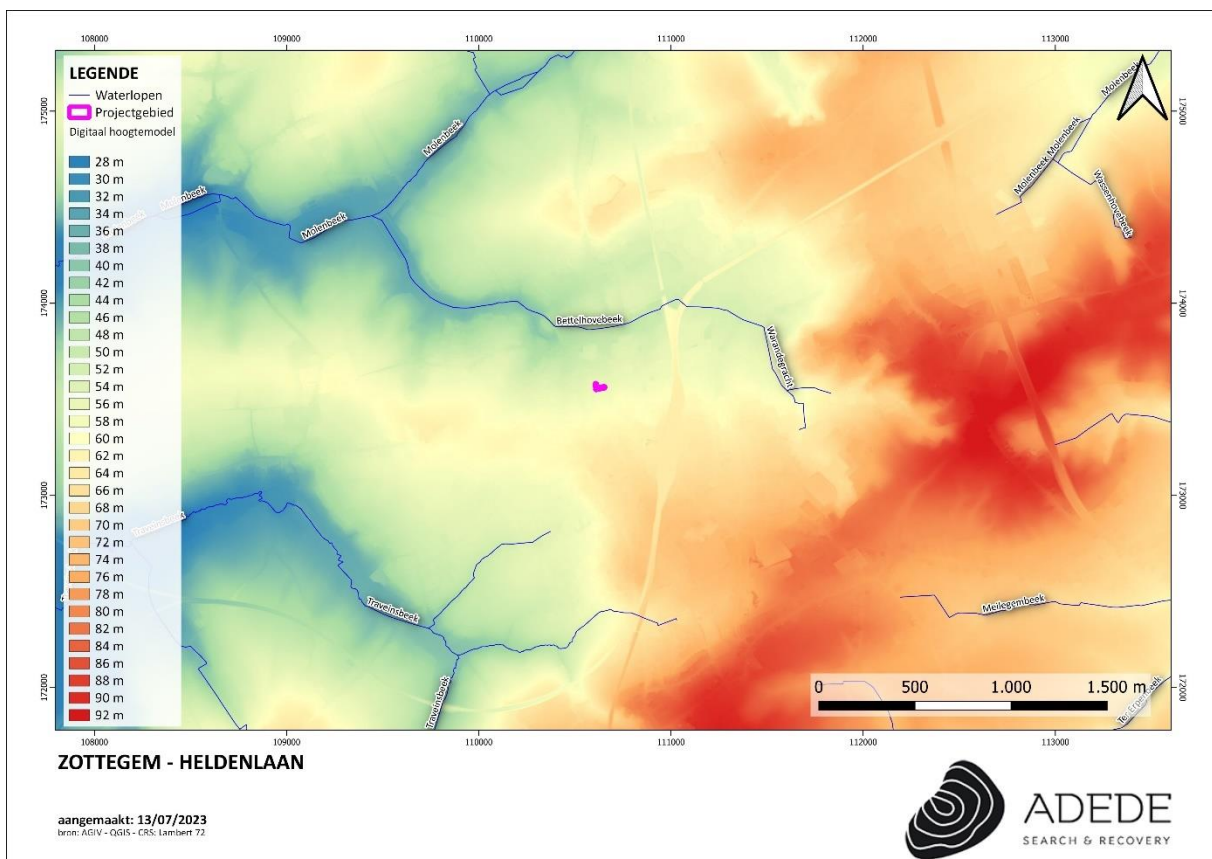

3 Assessmentrapport

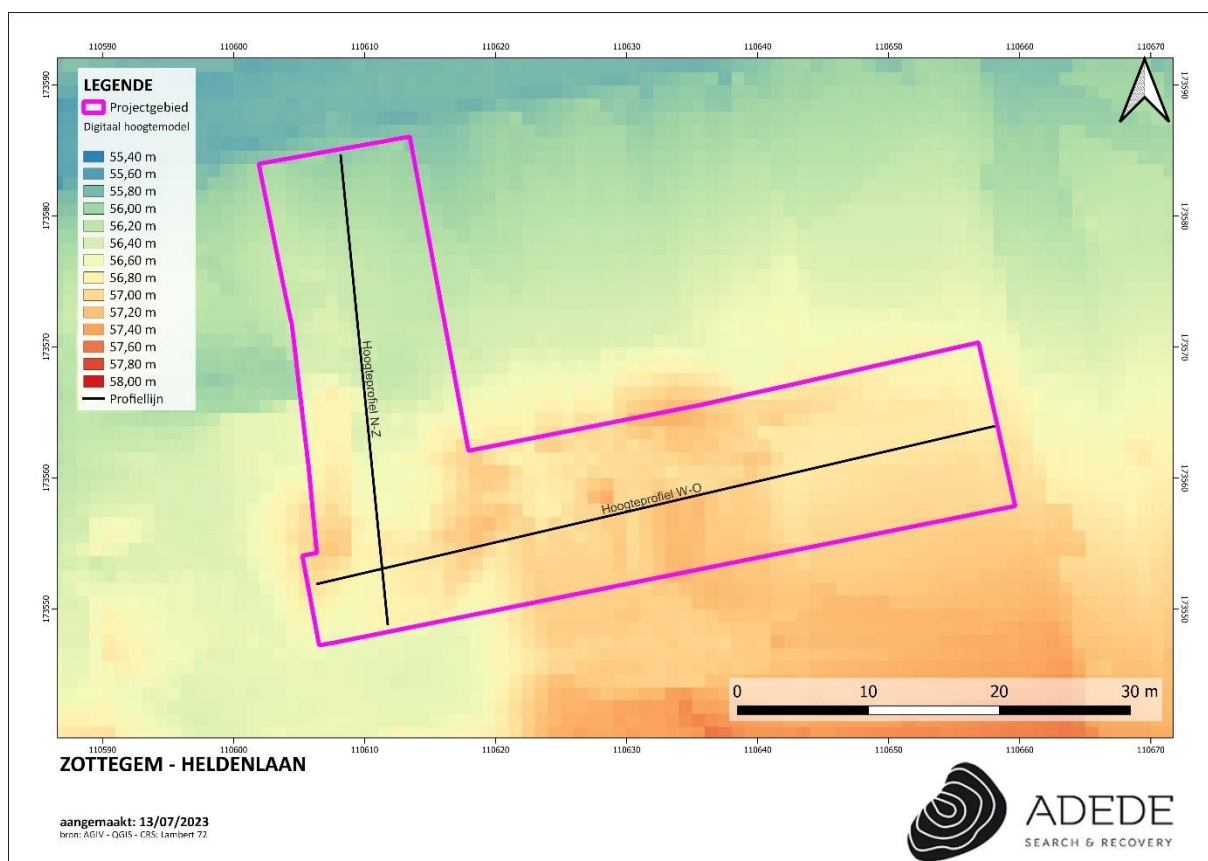
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Zottegem is een gemeente in de provincie Oost-Vlaanderen en is gelegen in het sterk golvend Schelde-Denderinterfluvium (Vlaamse Ardennen). De Vlaamse Ardennen is een heuvelachtige streek in het zuiden van Oost-Vlaanderen die varieert in hoogte tussen 88 en 145 meter. De stad is gesitueerd langs de Bettelhovebeek, die zich ca. 300 meter ten noorden van het projectgebied bevindt. De gemeente bevindt zich in het Boven-Scheldebekken, meer bepaald het deelbekken Zwalm.

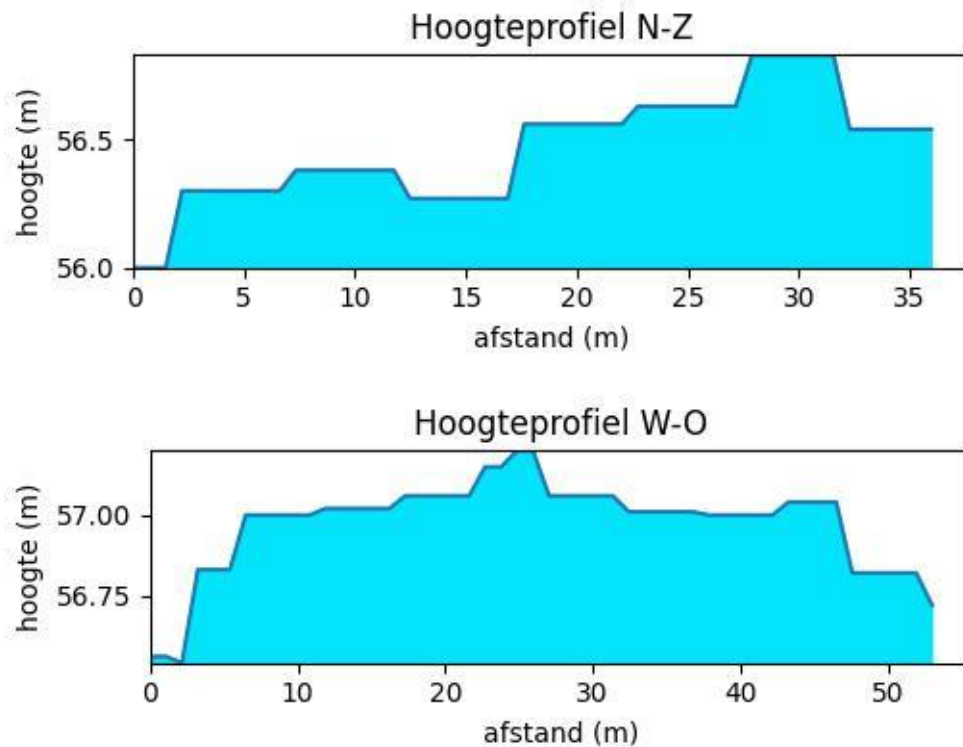
Het projectgebied ligt op een hoogte van ca. 56,5m TAW. De hoogte neemt licht toe in zuidelijke en oostelijke richting.

Figuur 3. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Figuur 5. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer.

Op de tertiair geologische kaart bevindt het projectgebied zich ter hoogte van de Formatie van Tielt. De formatie van Tielt heeft een maximale dikte van 50 meter en bestaat uit marien zeer fijn zand en silt, afgezet in de zee die België bedekte tijdens het Midden- tot Laat-Ypresiaan (Vroeg-Eoceen, rond 50 miljoen jaar geleden).

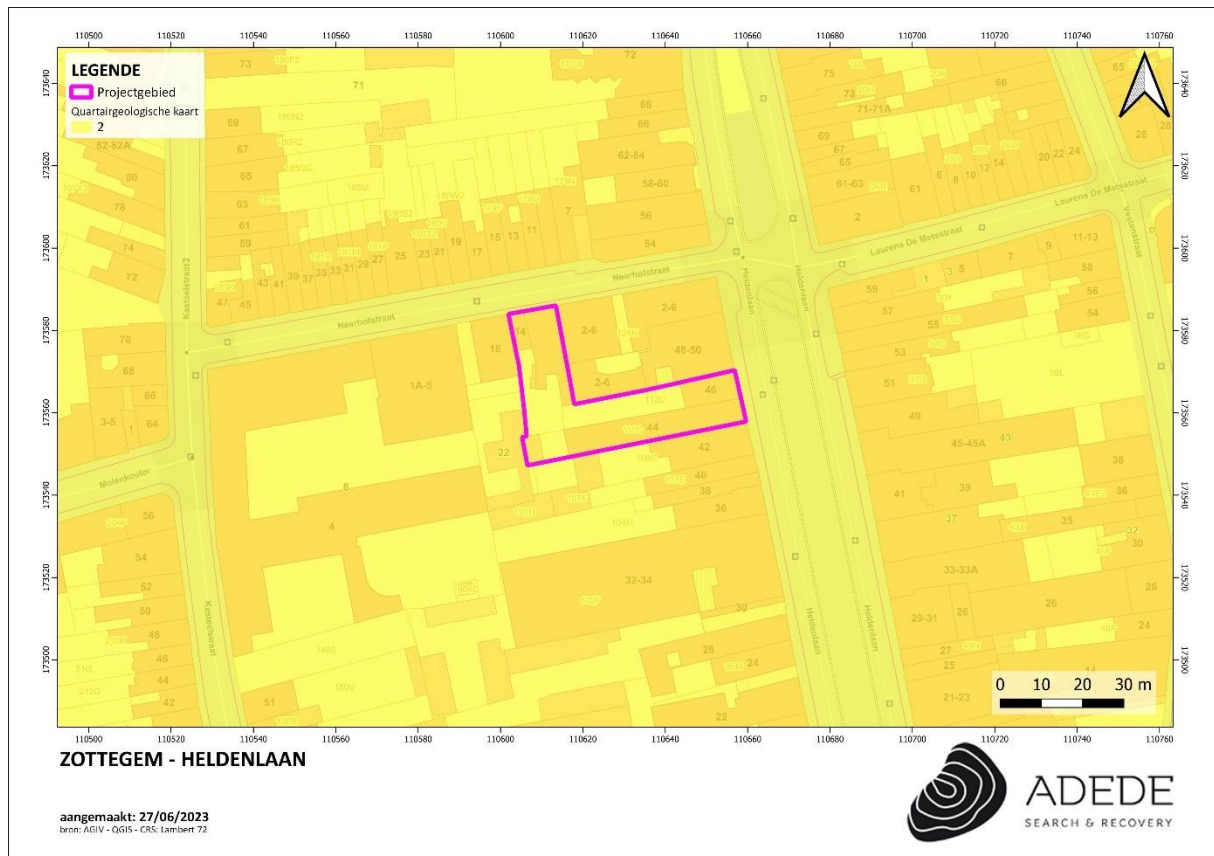

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Op de quartair geologische kaart bevindt het projectgebied zich ter hoogte van type 2. Bij dit profieltype zijn er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- Elpw: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem.
- HQ: hellingsafzettingen van het Quartair

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

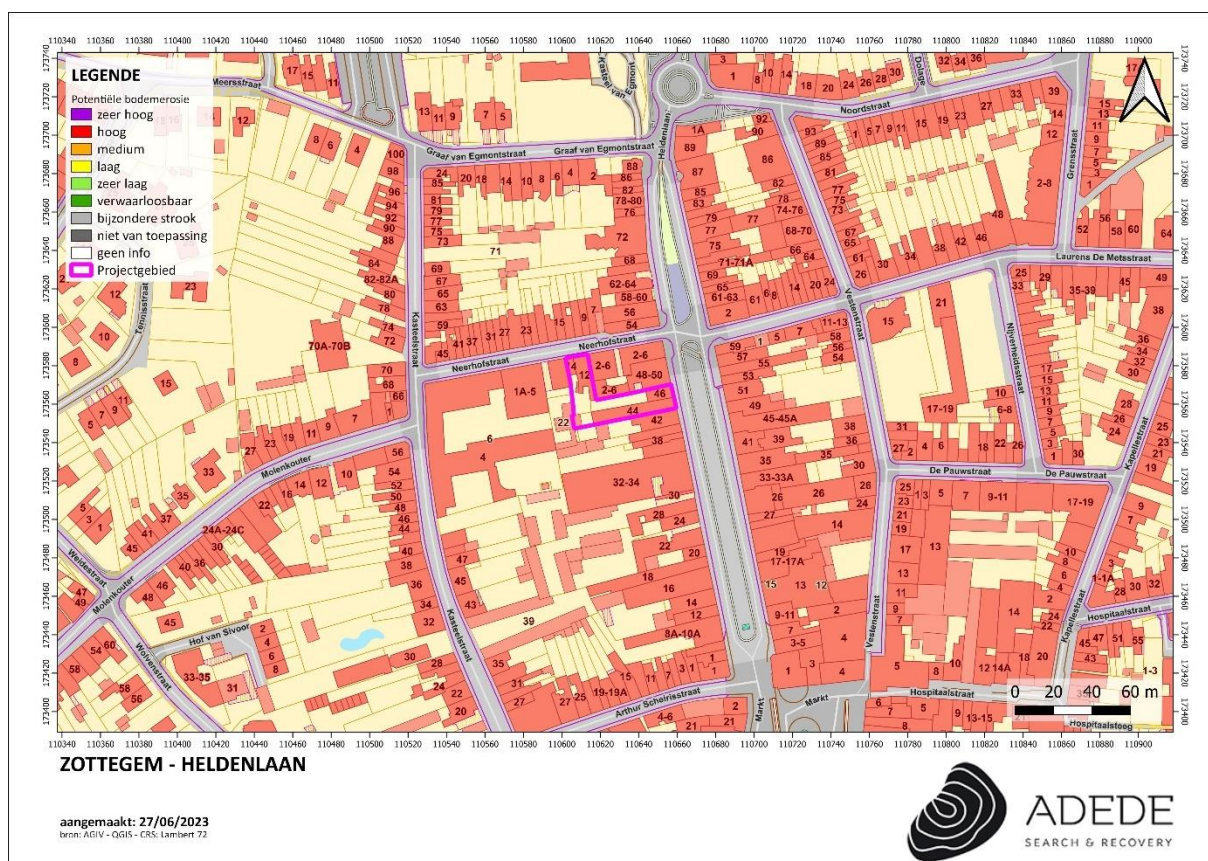
De bodem ter hoogte van het projectgebied is gekarteerd als type 'OB' (bebouwde zone). Het betreft kunstmatige gronden waarbij het originele bodemprofiel door ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd is.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

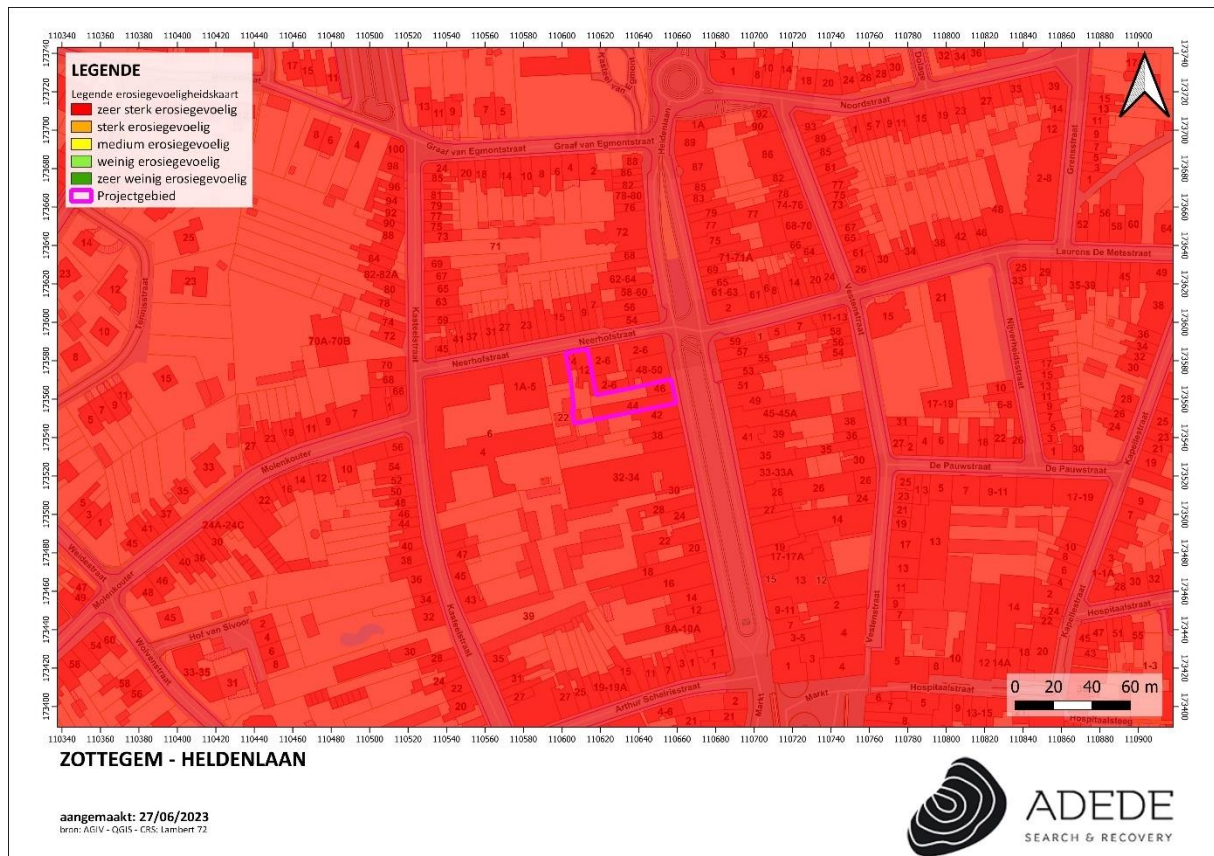
De bodem binnen het projectgebied en naburige percelen is nog geen onderwerp geweest van een studie die de potentiële bodemerosie nagaat.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

De bodem binnen Zottegem is gekarteerd als zeer sterk erosiegevoelig.

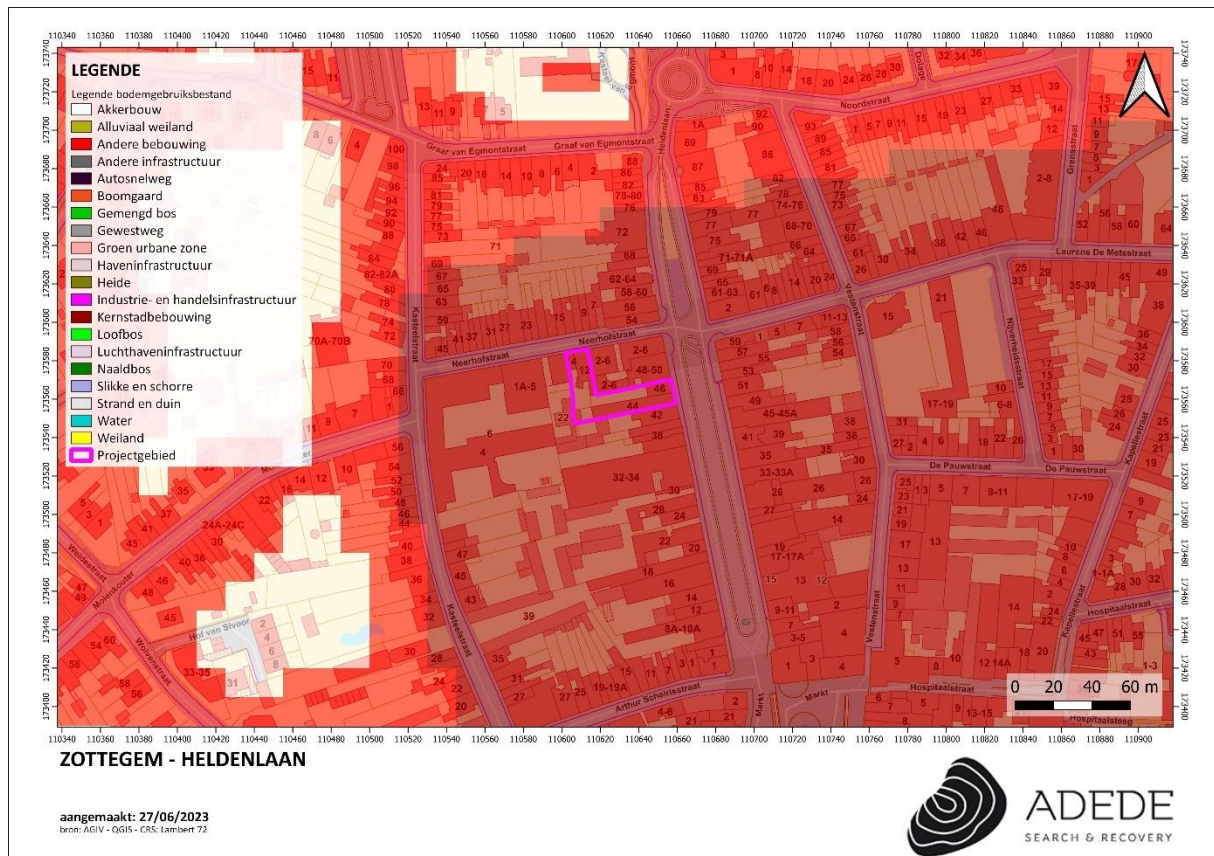

Figuur 10. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Het projectgebied bevindt zich op het bodemgebruiksbestand binnen 'kernstadbebouwing'.

- Kernstadbebouwing (Baksteenrood): gebieden die voornamelijk bezet zijn door structuren en het transportnetwerk. Gebouwen, wegen en artificiële verharde oppervlakten die meer dan 80% van de totale oppervlakte uitmaken (minstens 80% is verhard).

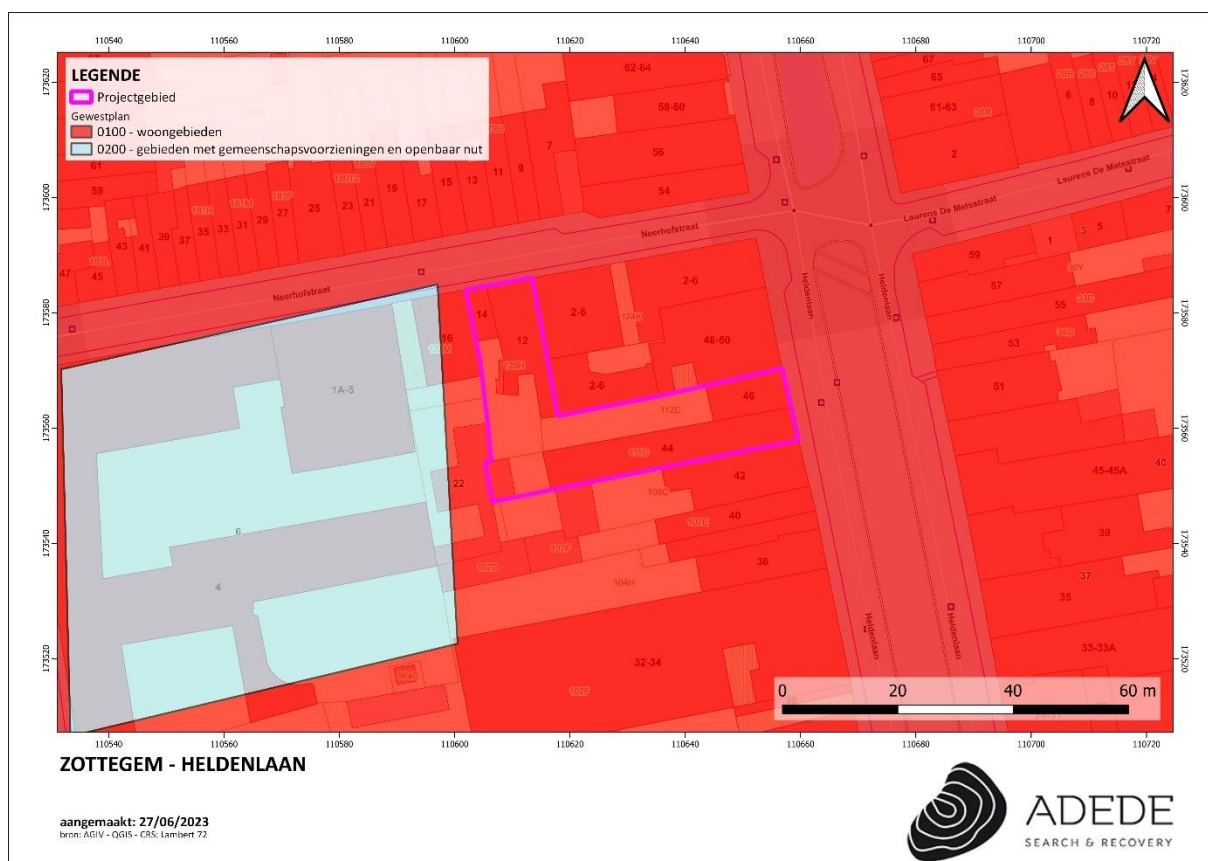

Figuur 11. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Op het gewestplan bevindt het projectgebied zich binnen woongebied. De woongebieden zijn bestemd voor wonen, alsmede voor handel, dienstverlening, ambacht en kleinbedrijf voor zover deze taken van bedrijf om redenen van goede ruimtelijke ordening niet in een daartoe aangewezen gebied moeten worden afgezonderd, voor groene ruimten, voor sociaal-culturele inrichtingen, voor openbare nutsvoorzieningen, voor toeristische voorzieningen, voor agrarische bedrijven.

Deze bedrijven, voorzieningen en inrichtingen mogen echter maar worden toegestaan voor zover ze verenigbaar zijn met de onmiddellijke omgeving.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering¹

De oudste vondsten in de stadskern zijn twee kuilen uit de midden-bronstijd ter hoogte van de Wolvenstraat-Hoogstraat (de Heldenlaan loopt in het zuiden over in de Hoogstraat; de Wolvenstraat is op ca. 150m afstand in het westen gelegen). In de omliggende gebieden werden ook vondsten aangetroffen uit de Romeinse en Gallo-Romeinse periode. De naam Zottegem zou dan weer afkomstig zijn uit de periode van Frankische kolonisaties in de 6e en 7e eeuw en is een typische ingahaim-naam. De betekenis van Sutto-ingahaim betekent 'de woonplaats van de lieden van Sutto'. De oudste vermelding van Zottegem dateert uit het laatste kwart van de 11e eeuw waar een zekere Rothardus van Sotengem genoemd wordt.

Zottegem is ontstaan als een kleine landelijke nederzetting op een helling aan de Bettelhovebeek. Het kasteel wordt vermeld sinds de 12e eeuw, maar had geen defensieve functie. Ten laatste in 1286 werd Zottegem een vrije heerlijkheid in het Land van Aalst, alsook hoofdplaats van één van de vijf baanderijen. In een akte van dat jaar brengt Geraard V van Zottegem leenhulde aan Jan van Avesnes, graaf van Henegouwen. Het Land van Zottegem omvatte Erwetegem, Godveerdegem, Grotenberge, Michelbeke, Roborst, Sint-Goriks-Oudenhove, Sint-Maria-Oudenhove, Strijpen, Velzeke en Wijnhuize. De heren van Zottegem kwamen achtereenvolgens uit de families van Zottegem, van Edingen, de Melun, van Luxemburg, van Egmont en Pignatelli.

De 14e eeuw betekende een sterke bloei ten gevolge van de lakenproductie en de druk bezochte wekelijkse en jaarlijkse markten. Zottegem werd ook een zelfstandige parochie. Daarvoor was ze afhankelijk van de kerk van Strijpen. In de daaropvolgende eeuwen werd de groei belemmerd door branden (onder meer in 1452), oorlogen (2e helft 17e eeuw) en de pest (onder meer in 1742). Ook in de 19e eeuw bleef Zottegem economisch onbelangrijk door de afwezigheden van waterwegen en andere handelswegen en de invloedssfeer van nabije, belangrijke steden. Onder meer de bloeiende economie in de Dendervallei zorgde voor stevige concurrentie.

De neergang van Zottegem ging verder in de tweede helft van de 19e eeuw met het verdwijnen van de vlasnijverheid en uitwijking van de bevolking. Een economische omwenteling ontstond door de aanleg van de spoorlijnen Gent-Zottegem-Geraardsbergen en Brussel-Zottegem-Oudenaarde-Kortrijk in respectievelijk 1867 en 1870 met een arbeidsintensieve industrie, voornamelijk bonnetterrie en

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13784>

Boris Horemans & Merel Van Eynde, *Archeologienota Acacialaan te Zottegem (Gent, 2021)*.

breiwarenindustrie. Door deze economische bloei veranderde de fysionomie van de stad zeer snel. Gedurende eeuwen had Zottegem slechts een markt met vijf belangrijke straten gekend: de Hoog-, Kasteel-, Neer- (Heldenlaan), Nieuw- en Trapstraat. De rest was onbebouwd. Door het ontstaan van de spoorwegen ontstond er bebouwing rond het station en langs de spoorwegovergangen. Ook groeide de bewoning langs de invalswegen vanuit Gent, Oudenaarde en Ronse.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

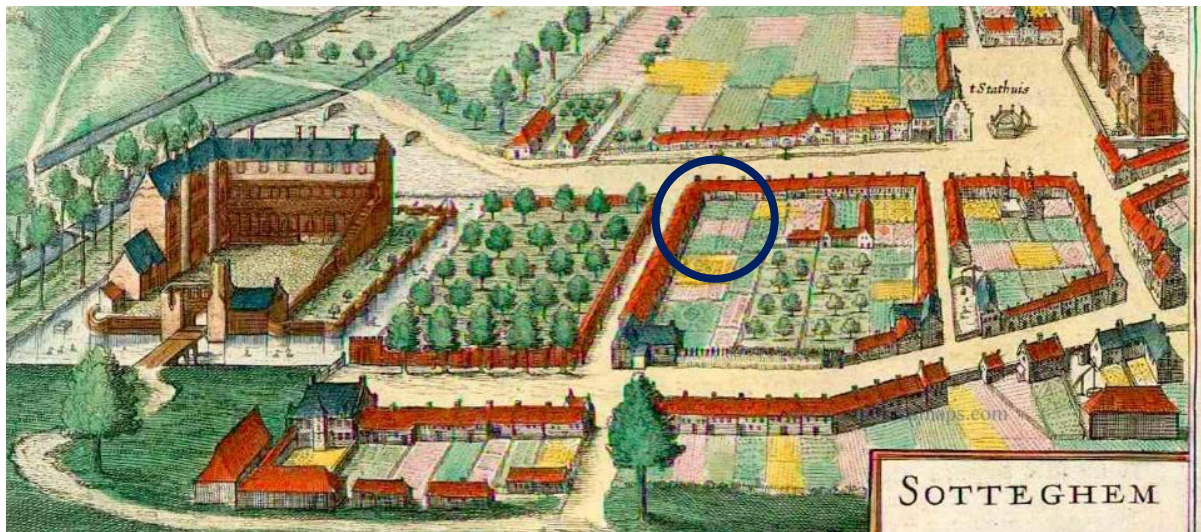
3.3.2.1 Kaart van Sanderus (1641-1644)

Antonius Sanderus, nom de plume van Antoon Sanders, werd geboren te Antwerpen op 15 september 1586 en stamde uit een voorname Gentse familie die gevlucht was ten tijde van de Gentse Republiek. Zijn grootvader was een arts die van Aalst naar Gent verhuisde om er lijfarts van Keizer Karel V te worden. Na Latijnse studies te Oudenaarde en Gent, studeerde hij nog Filosofie bij de Jezuïeten in Dowaaï, waar hij in 1609 de titel van Magister Artium ontving, om vervolgens priester te worden in Gent. Later in zijn leven voltooide hij nog zijn studies theologie aan de Universiteiten van Leuven en Dowaaï. Sanderus verdiende zijn sporen als historicus en schreef verschillende belangwekkende werken over de geschiedenis van onze gewesten. Onderstaande kaart is afkomstig uit zijn magnum opus 'Flandria Illustrata', dat in twee delen verscheen tussen 1641 en 1644 in twee delen verscheen bij de Amsterdamse uitgevers Cornelis en Joan Blaeu. Ten minste officieus, want het boek werd officieel gedrukt bij een Katholieke drukkerij te Keulen. De katholieke Sanderus zou immers in de problemen komen wanneer zijn boek zou uitgegeven bij een uitgeverij in de Protestantse Noordelijke Nederlanden. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat er heel wat overeenkomsten te bemerken zijn tussen de kaarten van Sanderus en deze van de atlas van Blaeu. Een derde deel van dit meesterwerk bleef onafgewerkt.²

Op onderstaande kaart zijn de markt (met stadhuis en Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk) te zien, alsook het tracé van de huidige Heldenlaan en het kasteel van Egmont. Ook de tracés van de huidige Neerhofstraat, Kasteelstraat en Artur Scheirisstraat zijn duidelijk zichtbaar waardoor de contouren van de bestaande bouwblok reeds herkenbaar zijn. Het projectgebied staat indicatief weergegeven langs het tracé van de huidige Heldenlaan. Op de kaart van Sanderus is te zien dat er zich bebouwing situeert langsheen dit tracé waardoor aangenomen kan worden dat het plangebied deze aansnijdt. Ter hoogte van de binnenkant van dit blok bevonden zich moestuinen, wat ook aangetoond werd door een recente opgraving net ten westen van het huidige projectgebied.³

² Boris Horemans & Merel Van Eynde, *Archeologienota Acacialaan te Zottegem (Gent, 2021)*.

³ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/1253>

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Sanderus

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst om zo de leemtes van de bestaande topografische kaarten op te vullen. Het in kaart brengen gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814) met als resultaat een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrarisatlas had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren.⁴

Op de Ferrariskaart is het hedendaagse stratenpatroon in de omgeving van het projectgebied duidelijk waarneembaar. Op de kaart is te zien dat er zich binnen het projectgebied –net zoals in de 17de eeuw- gebouwen langsheen de huidige Heldenlaan en Neerhofstraat bevonden. Ter hoogte van de huidige tuinzone bevonden zich moestuinen.

⁴ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

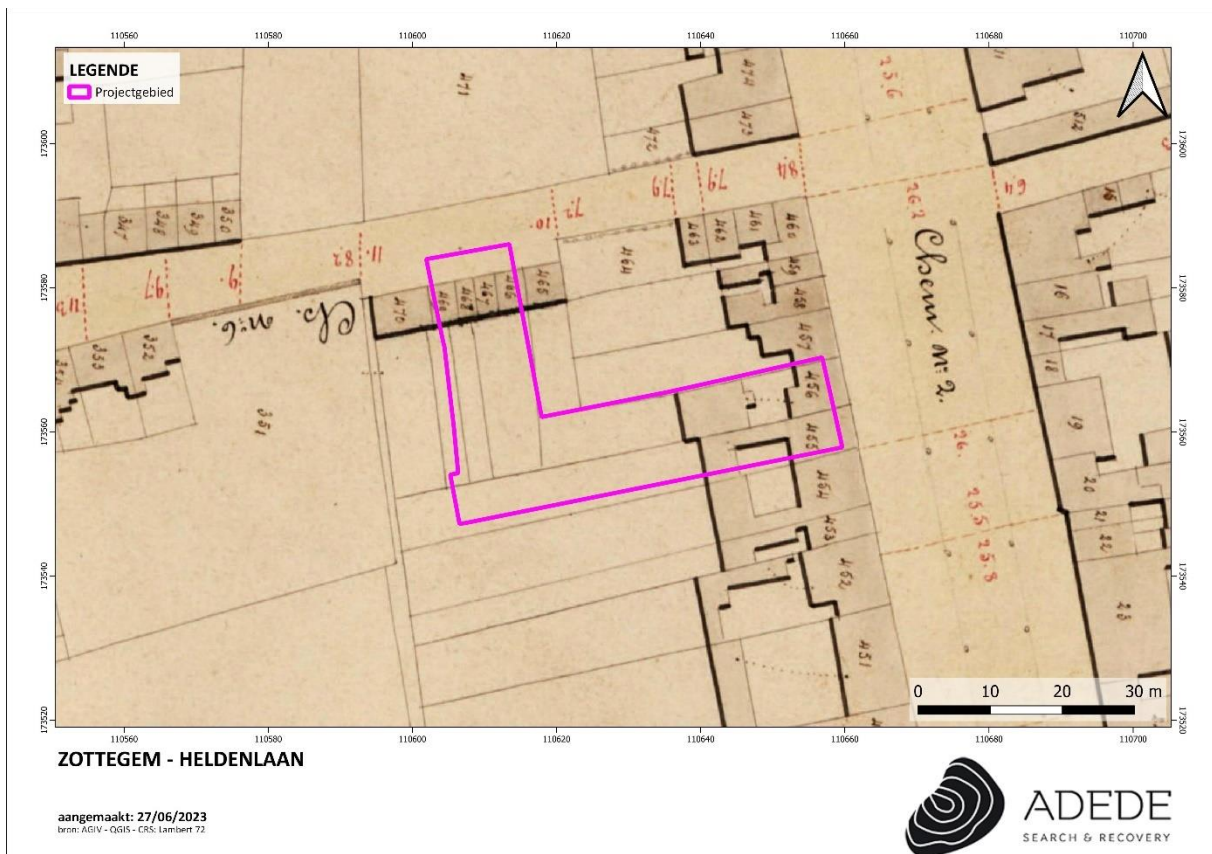
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdiensbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele

gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden). De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte ...-, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen, tabellen van grondinneming.

Op de Atlas der Buurtwegen is te zien dat de huidige perceelsindeling grotendeels overeenstemt met die uit de 19de eeuw. Ook bevonden zich ter hoogte van de bestaande gebouwen toen ook woningen: langsheen de huidige Heldenlaan gaat het om twee woningen met een achterbouw; langsheen de Neerhofstraat gaat het om vier kleinere woningen. Over het gebruik van de tuinzone schept deze kaart geen duidelijkheid.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande driehoeksmetingen. Hij stuurde zijn topografen uit naar de negen provincies om er de nodige opmetingen te doen en publiceerde twee topografische kaarten van België: de kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's – een meesterwerk van de lithografie – was volledig voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.

De kaart van Vandermaelen geeft eenzelfde beeld van het projectgebied halverwege de 19de eeuw als de Atlas der Buurtwegen, zij het minder gedetailleerd. Het projectgebied moet ook wat meer westelijk gesitueerd worden dan hier is aangegeven.

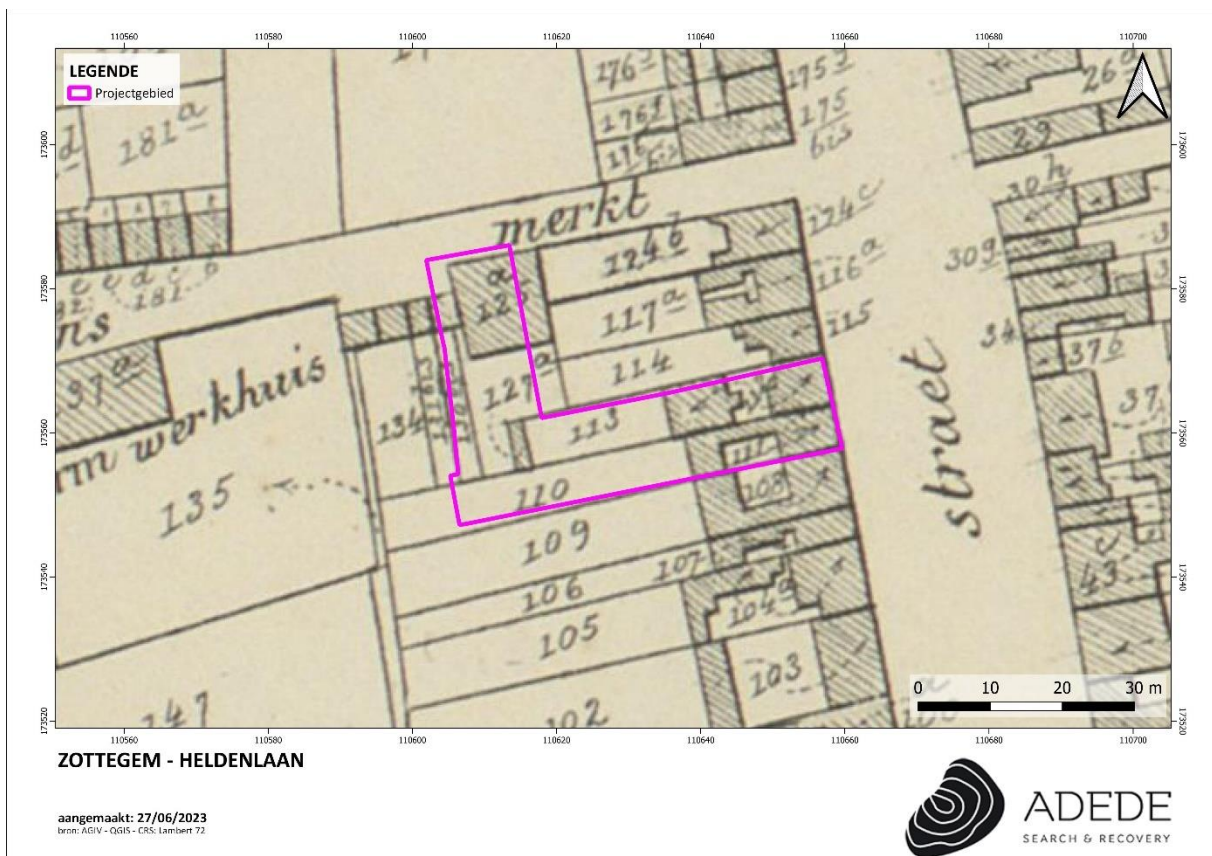

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp. Deze kaarten waren in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten dus veel gegevens over perceelsindeling, maar zonder detailwerking.

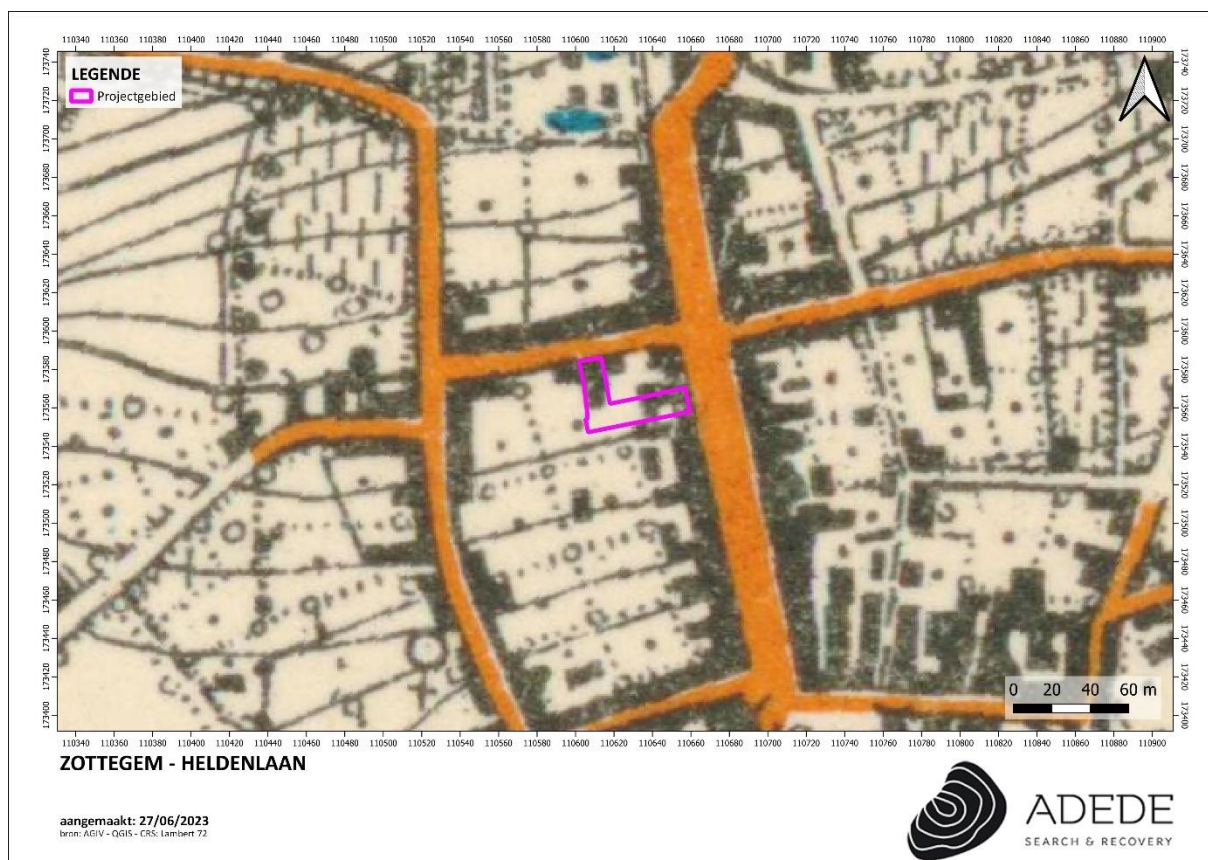
Op de kaart van Popp is te zien dat langsheen de huidige Neerhofstraat enkele kleinere woningen (zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen) plaats hebben gemaakt voor één groter gebouw ('a125'). Ook lijkt zich in de tuinzone een kleiner gebouw te bevinden.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.6 Topografische kaart (1910)⁵

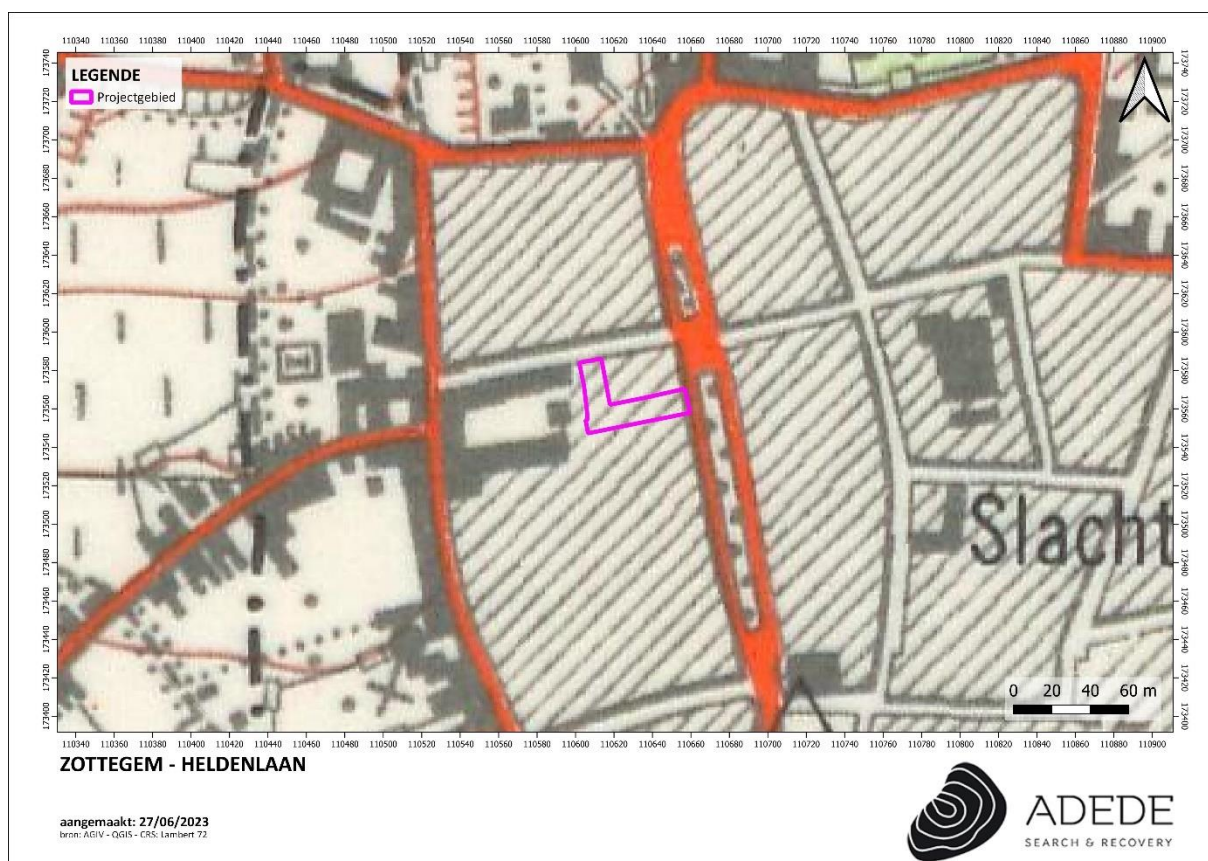
Deze kaart uit 1910 toont een gelijkaardig beeld van het projectgebied als de kaart van Popp.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1910.

3.3.2.7 Topografische kaart (1957)

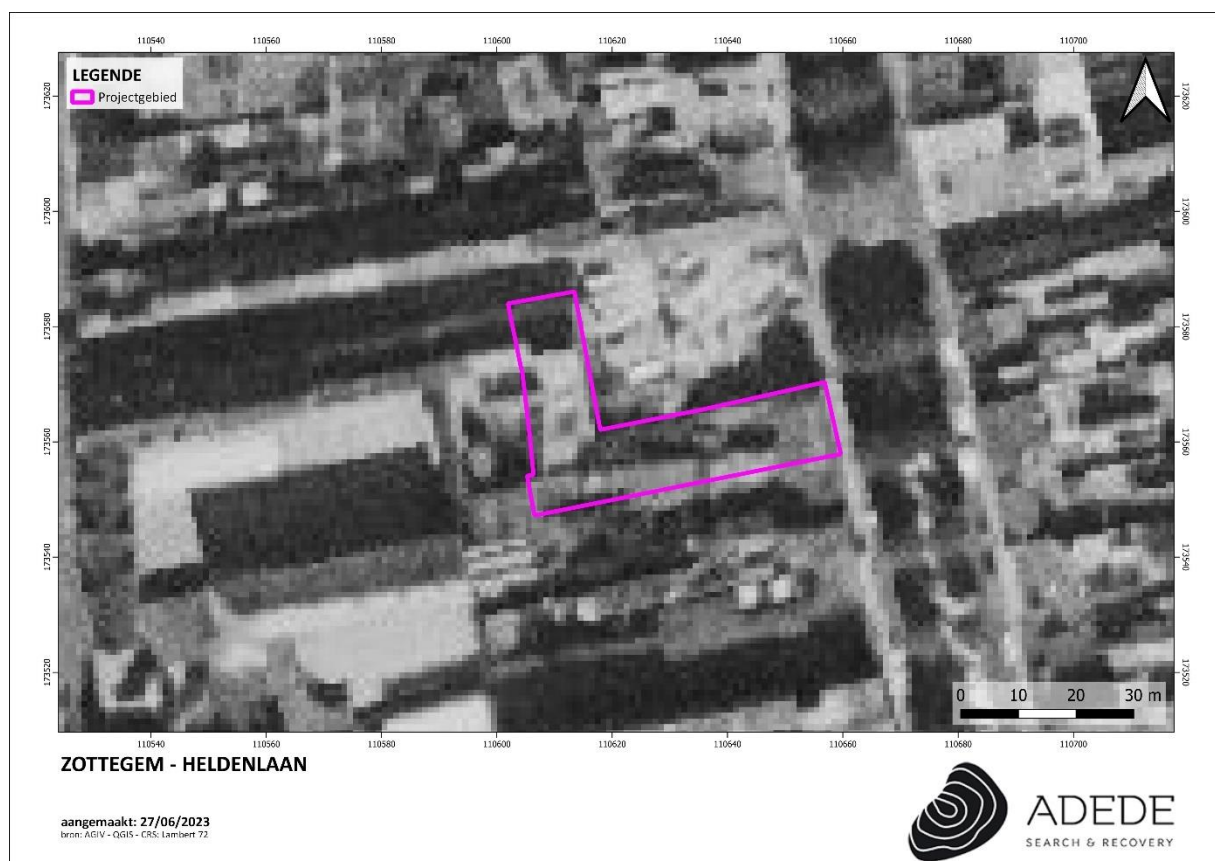
⁵ [Sottegem XXX / 2 \(cartesius.be\)](#)

Figuur 19. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1957.

3.3.3 Luchtfoto 1971

Deze luchtfoto toont –in de mate dat het duidelijk is door de grofkorreligheid- de situatie van het projectgebied zoals ze ook vandaag nog is. In vergelijking met de historische kaarten is vooral het langere gebouw achter Heldenlaan 44 het grootste verschil.

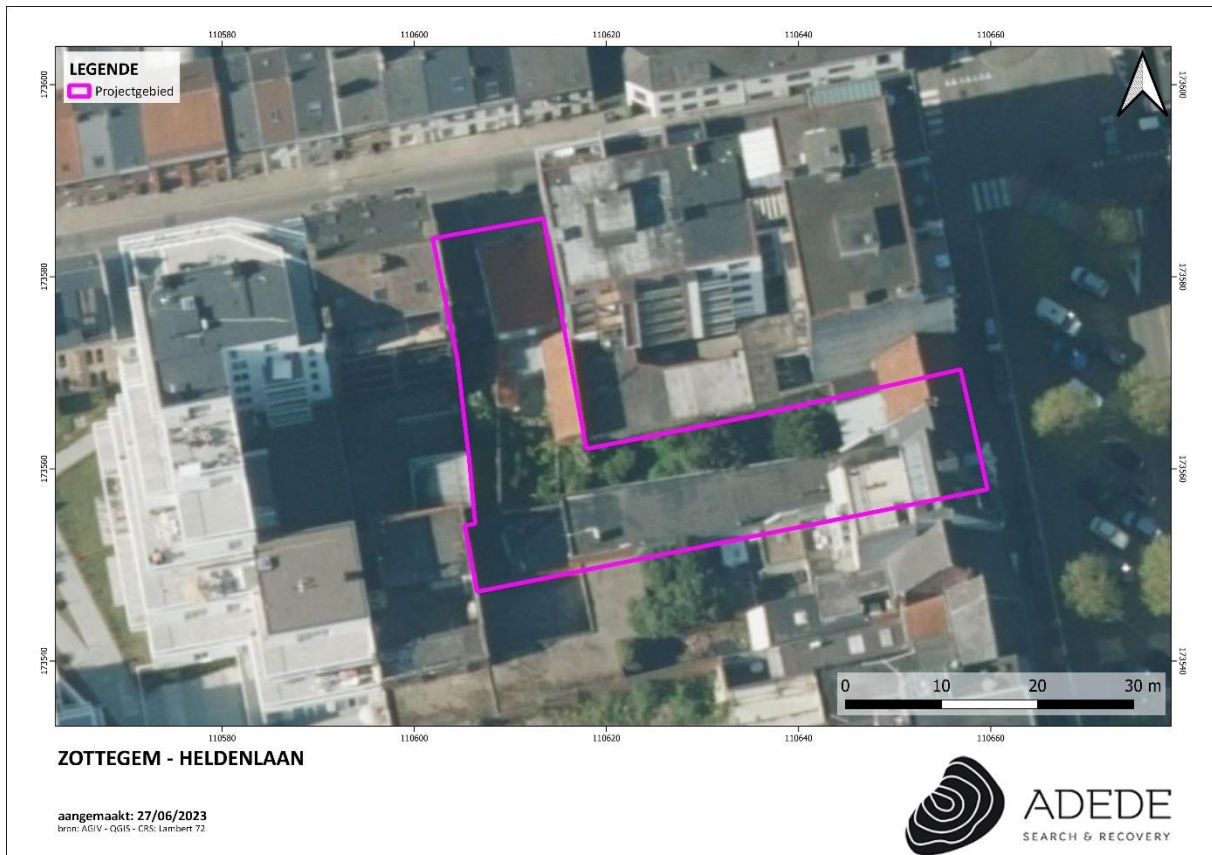
Figuur 20. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.4 Luchtfoto 1979-1990

Figuur 21. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.3.5 Luchtfoto 2022

Figuur 22. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- 1488:** Naar aanleiding van de realisatie van nieuw wooncomplex aan de Neerhofstraat te Zottegem, werd in 2016 een bureauonderzoek uitgevoerd door Raap België. Er werd voor verschillende historische perioden een hoge archeologische verwachting vooruit geschoven. Zo werden o.a. ten zuiden van het plangebied ijzertijdkuilen onder een laatmiddeleeuwse ploeglaag aangetroffen, was de landschappelijke ligging gunstig voor het aantreffen van sporen uit de Steentijd, metaaltijden en Romeinse periode en ontwikkelde Zottegem zich vanaf de Volle middeleeuwen als volwaardige bewoningskern. Aangezien verder onderzoek redelijk wat kenniswinst zou kunnen opleveren over de evolutie van Zottegem (en specifiek

de betreffende locatie), en de geplande werken een bedreiging vormden voor het bodemarchief, werd verder onderzoek aanbevolen (vervolgonderzoek: zie nota 9249).⁶

- **9249⁷:** Bij het proefsleuvenonderzoek werden sporen van diverse aard aangetroffen: premiddeleeuwse greppels, laatmiddeleeuwse kuilen en cultuurlagen, postmiddeleeuwse puinkuilen en erfgrachten, kelders uit de 19de eeuw met bijhorende recente verbouwingen. Op basis van het sporenbestand tijdens dit vooronderzoek kon een voorlopige inschatting worden gemaakt van het gebruik van het terrein binnen verschillende archeologische periodes:
 - Premiddeleeuwse periode:
 - Aard van de sporen: haaks op elkaar staande greppels en grachten
 - Functie: landindeling, gebruik als landbouwgrond
 - Toelichting: Dat deze, landschappelijk gezien, aantrekkelijke locatie vóór de ontwikkeling van de stad moet zijn opgezocht door de mens op er zich te vestigen, valt niet te betwijfelen. Er zijn echter tot nu toe weinig aanwijzingen daarvoor in het centrum. Enkel sporen in de onmiddellijke omgeving uit de bronstijd en ijzertijd, evenals een Romeins brandrestengraf³ zijn enkele schaarse getuigen.
 - Vroege en volle middeleeuwen
 - Geen informatie beschikbaar
 - Late middeleeuwen
 - Aard van de sporen: grote kuilen, cultuurlagen, grachten?
 - Functie: leemwinningskuilen?
 - Toelichting: Tegen de Kasteelstraat wijst de aanwezigheid van een 13de - eeuwse cultuurlaag op de inname van dit deel, wellicht eerder als 'tuingrond' dan als 'landbouwgrond'. Deze laag werd slechts zeer plaatselijk aangetroffen en werd wellicht op de rest van het terrein omgeploegd of weggegraven. Het grootste deel van het terrein bevat een oude cultuurlaag met voornamelijk 14de - eeuws materiaal. Het lijkt erop dat in latere periodes deze gronden niet intensief zijn gebruikt. De aanwezigheid van het 14de -eeuws materiaal is wellicht voornamelijk afkomstig van verploegd

⁶ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/1488>

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9249>

materiaal dat afkomstig is uit de vele kuilen die duidelijk onder deze laag gelegen zijn. Deze kuilen wijzen wellicht op het winnen van grondstof (leem). De leem kan zijn gebruikt voor de opbouw van huizen in vakwerkbouw of bijvoorbeeld ook voor de constructie van ovens (bv de koepel ed.). Een link met het pottenbakkersafval uit de 14de eeuw is verleidelijk, maar kan niet met zekerheid worden bepaald. Duidelijke resten van pottenbakkersactiviteiten zijn er niet aangetroffen, met uitzondering van enkele vage misbaksels. Als laatste zijn er twee grote grachten, gelegen aan de rand van de percelen. Het is niet duidelijk wanneer deze zijn aangelegd, maar het is daarbij niet uitgesloten dat ze reeds in de late middeleeuwen dienst deden als begrenzing van erven of de vrijheid Zottegem zelf.

Over het algemeen was de bewaring goed, al zijn de oudste sporen vrij vaag. De premiddeleeuwse en laatmiddeleeuwse sporen bevinden zich onder een laatmiddeleeuwse cultuurlaag. Algemeen is dit 50 tot 80 cm onder het maaiveld. Enkel in het smalle perceel naar de Heldelaan liggen de sporen veel dieper, namelijk op 1,5m diepte ten opzichte van het maaiveld.

Het bodemprofiel in de zone het dichtst aansluitend bij het projectgebied dat in deze archeologienota wordt besproken, ziet er als volgt uit:

“Het gaat om een cultuurlaag, gelegen op de natuurlijke bodem, en waarop een recente ophogings- of nivelleringslaag aanwezig is. De cultuurlaag is grijs tot grijsgroen en sterk gebioturbeerd. Ook de bioturbatie vanaf het bovenste pakket is intens. Hierdoor is de aflijning met zowel de bovenliggende als onderliggende laag niet duidelijk. De bioturbatie wijst erop dat de gronden niet zwaar zijn beploegd. Akkers worden te vaak bewerkt en zijn voor fauna en flora minder gunstig. De scheiding tussen de verschillende aardkundige horizonten is dan veel scherper. De cultuurlaag kreeg in de verschillende profielen een ander spoornummer en werd onder meer benoemd als S42, S48, S49, S53. Er werd uit dit pakket voornamelijk aardewerk uit de late middeleeuwen verzameld, en meer bepaald uit de 14de eeuw. Onder deze cultuurlaag werden in het centrale gedeelte heel wat 14de -eeuwse kuilen aangetroffen. Het lijkt er dan ook op dat bij de bewerking van de gronden in deze periode materiaal uit deze kuilen is ‘opgespit’.”

“De sporen bevinden zich onder deze cultuurlaag. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van enkele coupes op sporen tegen de wand van de werkput werden gezet. Het archeologisch vlak lag in het noorden op 55,20m +TAW en in het zuiden op 56,5m +TAW.”

Figuur 23. Links: Werkput 2, profiel 202. In de sterk gebioturbeerde bodem zijn twee antropogene lagen aanwezig. De oudste kan in de late middeleeuwen worden gedateerd. Rechts: Werkput 3, profiel 301. De oude cultuurlaag is sterk onderhevig geweest aan bioturbatie.

Figuur 24. coupe op een premiddeleeuwse greppel S7. De pijl duidt op de ondergrens van de laatmiddeleeuwse cultuurlaag

Figuur 25. Het archeologisch vlak bevond zich op ca. 55 cm.

Een groot deel van het projectgebied werd weerhouden voor een archeologische opgraving (zie nota 1253).

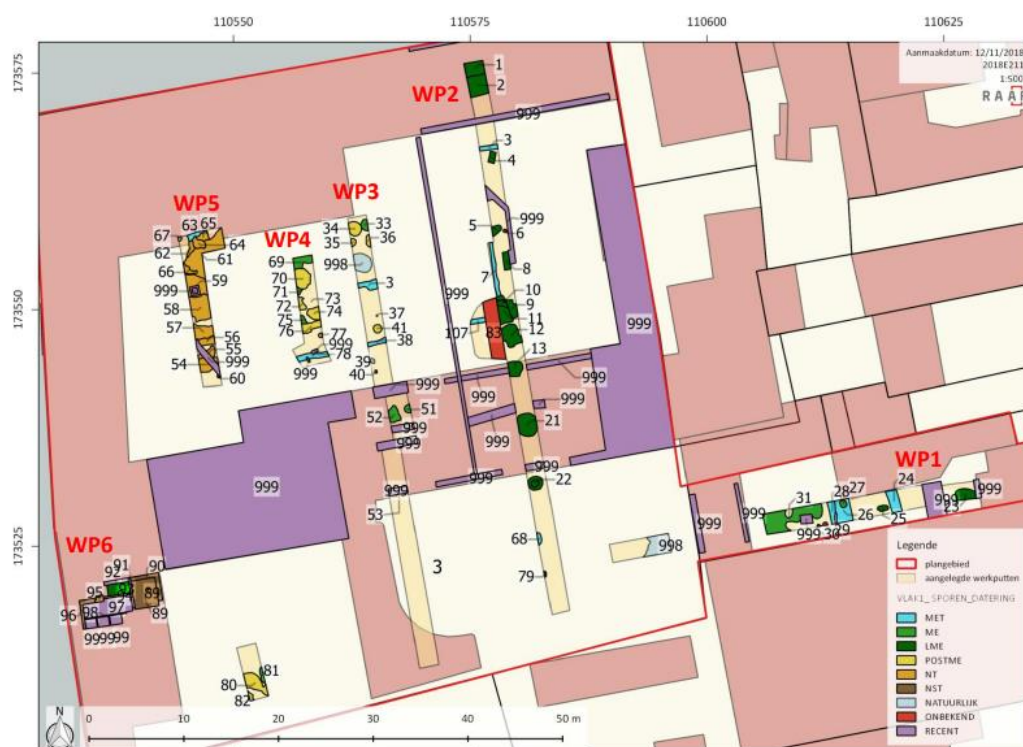
- **1253⁸**: In 2021 werd de opgraving op de site afgerond.
 - Pre-middeleeuwse sporen zijn er nauwelijks waargenomen. Een kleinere en een vrij omvangrijke kuil dateren wellicht uit de ijzertijd en Romeins periode. Ook enkele parallelle greppels kunnen mogelijk uit deze periode dateren.
 - Vroeg- of volmiddeleeuwse sporen zijn er niet, of sporen uit deze periode konden niet specifiek worden gedateerd.
 - Pas vanaf de late middeleeuwen zijn er duidelijke aanwijzingen van het gebruik van het land. Gezien de vele kuilen en de aanwezigheid van een akkerlaag werd het

⁸ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/1253>

volgende besloten: vanaf de 13de tot zeker de 16de eeuw werd het perceel als akker gebruikt. Op het terrein zijn tal van kuilen aangetroffen die geïnterpreteerd worden als leemwinningskuilen, leem die noodzakelijk was voor de constructie van gebouwen en andere structuren. De meeste kuilen bevatten slechts enkele vondsten uit deze periode. Er wordt sterk vermoed dat deze afkomstig zijn van afval en mest dat op de akker terecht kwam. Bij enkele kuilen is er meer materiaal aanwezig en lijkt er bewust huishoudelijk afval in de kuilen te zijn gedumpt. Langs de Kasteelstraat werden heel wat smeedslakken aangetroffen wat wijst op de aanwezigheid van een smidse in de omgeving. Tijdens de periode dat er leem werd ontgonnen, bleef het land in gebruik als akker. Een bewijs daarvan is een stukje akkerlaag.

In dezelfde periode wordt het terrein zowel in het westen als in het noorden afgebakend door een brede en diepe gracht. Deze blijkt herhaaldelijk te zijn uitgegraven. Enkel in de bovenste laag zijn resten uit de 15de/16de eeuw aangetroffen. Het is de eerste maal dat de gracht wordt aangesneden. Pollenonderzoek uit één van de oudste fases van de gracht wijst op graanteelt op de akker en een sterk open landschap waar nauwelijks bomen aanwezig zijn.

- Vanaf de 17de eeuw wordt een zeker deel van het perceel ingepalmd door erven langs de huidige Neerhofstraat. Gezien de vele kuilen op deze locatie diende de bodem er opnieuw stabiel te worden gemaakt, wat gebeurde met een plateau van palen en een puinlaag. De puinlaag bevatte opmerkelijk veel aardewerk dat algemeen in de late 16de - 17de eeuw kon worden gedateerd. Minstens één, mogelijk twee tonwaterputten kunnen in verband worden gebracht met het erf op de hoek van de Neerhofstraat met de Kasteelstraat. De vulling in deze waterput toonde aan dat deze waarschijnlijk als compostbak is hergebruikt. Het onderzoek op de pollen wijst opnieuw (of nog steeds) op een sterk open, boomloos landschap. Er zijn geen verdere aanwijzingen voor het gebruik van de rest van het terrein als akker, noch als locatie om leem te winnen. Zoals de prent van Sanderus aangeeft mag een langzame omschakeling in de 17de en 18de eeuw als (moes)tuinen en boomgaarden worden aangenomen. De verdere evolutie in de 19de en 20ste eeuw kan worden gevolgd op basis van de mutatieschetsen. Archeologisch gezien zijn uit deze periode enkel halfondergrondse kelders en vloeren opgegraven. De versnippering van opgravingszones ten gevolge van aanwezige verstoring binnen het leeuwendeel staat buiten kijf, recente verstoring werd aangetroffen langs de zijde nabij het onderzoeksgebied.

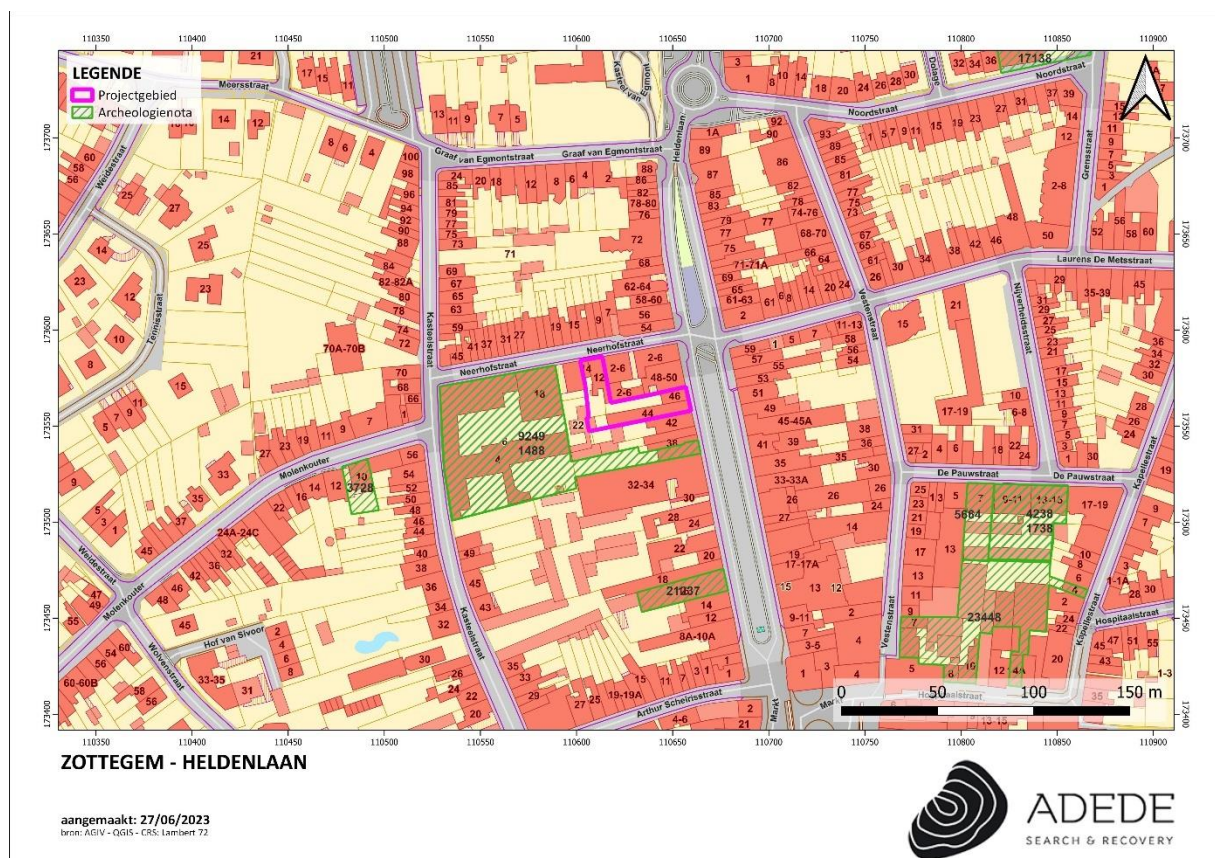

Figuur 26. Situering van de bij de naburig vooronderzoek (onder)⁹ en opgraving (boven)¹⁰ aangetroffen sporen

⁹ N. Vanholme & J. De Mulder, 2018

¹⁰ N. Vanholme & J. De Mulder, 2020

- **21237:** Naar aanleiding van de bouw van een meergezinswoning langsheen de Heldenlaan te Zottegem, werd in 2022 een bureauonderzoek uitgevoerd door Adede. Op basis van dit onderzoek werd een hoge archeologische verwachting geformuleerd voor de perioden van de metaaltijden tot de nieuwste tijd. Op basis van de bestaande bodemverstoring (kelders e.d.) en de beperkte impact van de geplande werken, leek verder onderzoek niet aan de orde.¹¹

Figuur 27. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.

¹¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/21237>

3.4.2 CAI Indicatoren

Het projectgebied bevindt zich net ter hoogte van één CAI-melding. Het betreft echter een zone die omwille van het ontbreken van een duidelijke locatieaanduiding van de vondsten (“verschillende Romeinse vondsten”, niet verder gespecificeerd) redelijk groot en weinig specifiek is.

Net ten westen van het projectgebied werd recent wel nog een archeologische opgraving uitgevoerd waarbij sporen vanaf de IJzertijd t.e.m. de Nieuwe tijd werden aangetroffen (voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze opgraving, zie 3.4.1.).

In de ruimere omgeving behandelen de CAI-meldingen voornamelijk grondsporen en steengoed, en restanten/sporen/voormalige locaties van gebouwen uit de middeleeuwen.

De oudste sporen in de omgeving van het projectgebied zijn niet ouder dan de bronstijd.

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
500188¹² Erfgoedonderzoek	om	Romeinse tijd	In deze zone werden verschillende Romeinse vondsten gedaan (geen verdere info)
221112¹³ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	30m W	IJzertijd – Romeinse tijd Volle middeleeuwen Nieuwe tijd Onbekend	Greppels met handgevormd aardewerk dat ijzertijd of Romeins gedateerd wordt. Mogelijk sporen van landindeling of percelen. Oudere (13de eeuw) en jongere (14de eeuw) cultuurlaag, grachten en kuilen uit de 14de eeuw. Puinkuilen, waaronder een kuil met houten balken op de bodem. Meerfasige kolenkelder
983122¹⁴ Archeologische opgraving	30m W		In het totaal werden er 348 spoornummers uitgedeeld. Dit gebeurde niet enkel voor de sporen in vlak, ook de verschillende lagen

¹² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/500188>

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/221112>

¹⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/983122>

binnen een profiel kregen een uniek spoornummer.

Drie sporen werden op basis de kleur en samenstelling van de vulling ouder gedateerd dan het merendeel van de vele sporen op het terrein. Het gaat om een grote kuil die mogelijk wijst op leemontginning, en een niet nader bepaald ondiep kuiltje met wat verbrande leem dat op basis van wat aardewerk in de ijzertijd kan worden geplaatst. Een derde kuil is wellicht een windval.

Er zijn slechts enkele greppels waargenomen. Ze waren vaak sterk gefragmenteerd of erg ondiep bewaard. Tijdens het onderzoek zijn minstens 2, mogelijk 3 parallelle greppels aangetroffen met een oost-west oriëntatie. Vermoedelijk betreft het hier een indeling in langere stroken (zogenaamde 'repels'). Elke strook was ca. 17m breed. In de vulling werd middeleeuws aardewerk aangetroffen. Tegen de Kasteelstraat wijzen twee, mogelijk drie parallelle greppels op een begrenzing (en afwatering) van deze straat in overgang van de late middeleeuwen met de nieuwe tijd.

Op twee locaties zijn grote grachten aangesneden en onderzocht. Samenvattend kan worden gesteld dat minsten vier verschillende grachten zijn aangesneden. Van de meest oostelijke gracht blijft het tracé vaag en lijkt de gracht (of greppel) zich net ter hoogte van de werkput te draaien van noord-

zuid richting naar oost-west. Mogelijk betreft het hier een middeleeuwse perceelsgrens. De overige sporen kunnen worden verdeeld een in gracht met een vrij recente vulling, en een oudere, meerfasige gracht. De meest recente kan worden gelinkt met de zogenoemde Oodtsmoetgracht.

Deze Oodtmoetsgracht werd zowel centraal binnen het bouwblok HeldenlaanKasteelstraat aangetroffen, evenals parallel aan de Neerhofstraat. Het treffen van deze grachten is niet geheel onverwachts want het verloop was reeds gekend uit de historische bronnen. Er konden twee grote fases vastgesteld worden. De oudste betreft een brede gracht. In de coupe werd een doorsnede van 6m opgemeten. Deze doorsnede geeft echter een verkeerd beeld gezien deze wellicht in de bocht van de gracht werd gezet. De vulling van deze oude (meerfasige) gracht is zeer steriel en bevat nauwelijks vondsten. Een datering van de aanleg van deze fase was niet mogelijk, maar op basis van het weinige aardewerk in de bovenste

vulling lijkt één van de laatste opvulfases in de late middeleeuwen plausibel te zijn. De pollen onderaan de gracht wijzen op een open omgeving waarin weinig bomen stonden. De onderste en dus oudste vulling van de gracht gebeurde met grond waarin heel wat stuifmeelkorrels van granen in voorkomen. Een mogelijke interpretatie voor de aanleg en doel van deze gracht kan worden gezocht in de

afbakening en begrenzing van Zottegem in zijn beginfase. Vermoed wordt dat de nieuwe gracht in de loop van de 16de of 17de eeuw werd uitgegraven, en dit in het kader van uitbreiding van de vrijheid naar het westen toe. In 1791 werd uiteindelijk besloten om het geheel te dempen.

Verspreid over het volledige terrein zijn meer dan 60 kuilen aangetroffen in allerlei formaten. Ze werden bijna alle gekenmerkt door een zeer gelijkaardige vulling, waarin nauwelijks vondsten zaten. De weinige vondsten wijzen op een datering op de overgang tussen de late middeleeuwen en de nieuwe tijd, globaal tussen 15de en 16de eeuw met hier en daar een ouder exemplaar in de 14de eeuw. Voor het grootste deel van de kuilen gaat de interpretatie als leemwinningskuilen hier wellicht op. De grond kan zijn gebruikt voor allerlei doeleinden, waaronder het gebruik voor de wanden van de huizen in vakwerkbouw zeker een optie is.

In de noordwesthoek van werkput 2, tussen de vele muurresten door, is een donkergrijze, vrij homogene laag met weinig sterk gefragmenteerde vondsten geregistreerd: zowel grijs als rood aardewerk, wat steengoed en een stuk majolica, evenals een middenvoetsbeen van een rund. Deze laag wordt geïnterpreteerd als een oude akkerlaag.

In werkput 1 werd een laat 16de/ vroeg 17de

eeuws afvalpakket aangetroffen dat mogelijk in functie van het ophogen/nivelleren van het terrein werd uitgespreid. Het bevatte naast bouwafval heel wat huishoudelijk afval.

Op het veld werden ook kadavers begraven. Ter hoogte van het 17de/18de eeuws erf zijn zowel het skelet van een rund als een paard aangetroffen. Deze dieren werden in eerste instantie in verband gebracht met het erf, maar gezien de afwezigheid van puin in de kuilen waarin deze werden begraven, lijken deze eerder te passen binnen het kader van het gebruik van het perceel als akker.

Door de afbeelding van Sanderus (1641) is geweten dat langs de Neerhofstraat bewoning aanwezig is. Op de hoek met de Kasteelstraat staat zelfs een vrij omvangrijk pand. Enkele structuren konden in verband worden met het erf van dit gebouw. Het gaat om zeker twee tonwaterputten. De ene was nauwelijks bewaard. De tweede was beter bewaard. Een datering op één van de planken liet toe het kapjaar van de boom in 1699 te plaatsen. Rekening houdend met het hergebruik van deze tonnen mag worden aangenomen dat de waterput in het begin van de 18de eeuw werd geplaatst. Het materiaal dat in de put werd aangetroffen, waaronder een volledige, duidelijk lang gebruikte schenkan, laat vermoeden dat de watervoorziening in dezelfde eeuw werd opgegeven. Nadat de waterput in onbruik geraakte werd deze met organisch

			materiaal opgevuld. Dit gebeurde mogelijk in verschillende fases. In het onderste pakket werden opvallend veel akkeronkruiden vastgesteld in de botanische resten, maar nauwelijks akkergewassen zelf. De pollen uit daarboven liggend pakket wijzen op de aanwezigheid van stalmest. fungeerde. In het pollenspectrum zijn nauwelijks boompollen aangetroffen. Net als tijdens de late middeleeuwen is er ook in de 18de eeuw sprake van een sterk open landschap. In de 19de eeuw worden de percelen langs de Kasteelstraat langzamerhand volgebouwd. Uit mutatieschetsen kan de bouw en verbouwingen worden gevolgd, met als meest opvallende fase het optrekken van een neogotisch gebouw tussen 1880-1883.
		IJzertijd	Kuil met aardewerk
		Late middeleeuwen – Nieuwe tijd	Aardewerk, grachten, greppels, krengebegravingen, waterput, Oude akkerlaag en afvalpakket
		19 ^{de} eeuw	Neogotisch gebouw
159090¹⁵ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	40m Z	IJzertijd	geïsoleerd kuiltje met een vulling van lichtgrijze en donkergrijze tot zwarte houtschoolrijke leem. In de vulling zaten stukjes verbrande leem en een grote hoeveelheid schervenmateriaal
		Late middeleeuwen	laatmiddeleeuwse waterleiding opgebouwd uit buizen in reducerend gebakken aardewerk

¹⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/159090>

150880¹⁶ Evaluerend terreinonderzoek	80m Z	Late middeleeuwen 16 ^{de} eeuw	Een aanzienlijke hoeveelheid grijs aardewerk (14de eeuw) in een houtskoolrijke laag grondsporen en archeologische objecten afvallaag uit de 16de-begin 17de eeuw waarin scherven steengoed, majolica en tingeglazuurd aardewerk werden gevonden.
503854¹⁷ Archeologische opgraving, Erfgoedonderzoek	200m N	Volle middeleeuwen	Kasteel van Egmont Sporen van de castrale kapel: romaans zaalkerkje uit de 12de eeuw Nabij is ook een kerkhof aanwezig, waarvan het noordelijk deel lijkt voorbehouden voor kindergraven. - klimt op tot minstens 11de eeuw - wordt voor het eerst vermeld in 1299 - afgebroken tussen 1477-1485, bij de bouw van het kasteel Burcht: - enkel het poortgedeelte van de middeleeuwse burcht bleef bewaard na de afbraak en de bouw van het kasteel tussen 1477-1485 - tijdens opgravingen in 1986 en 1987 werden muurfragmenten van deze burcht blootgelegd, twee gebouwen en een ruimte die geïnterpreteerd wordt als de kelderruimte van de vroegere donjon - klimt op tot minstens 11de eeuw - wordt voor het eerst vermeld in 1299 - afgebroken tussen 1477-1485, bij de bouw van het kasteel.

¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/150880>

¹⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/503854>

		Late middeleeuwen	Grondsporen, archaeologica - randscherf grijs aardewerk (13de-14de eeuw) - steengoed (18de-19de eeuw) - geglazuurde tegelfragmenten (postMiddeleeuwen) --> majolicategels Kasteel: - proefsleuf op de plaats van de verdwenen noordvleugel: 15de eeuwse muurresten; proefsleuven op de gracht - 1477-1485: bouw van het kasteel
		16 ^{de} eeuw	- latrinetoren, bestaande uit traptoren en de eigenlijke latrines waarvan slechts de beerput bewaard bleef - tweede noordelijke woonvleugel, aansluitend aan de omheiningsmuur en met een terras - poortgebouw - onderdelen van het kasteel dat omstreeks 1477 in de plaats kwam van de verwoeste burcht - brandlaag, dateerbaar met behulp van enkele munten - zeldzame majolicategels uit begin 16de eeuw - brandlaag ca. 1600 - materiaal uit beerput uit 17de - begin 18de eeuw
984625 ¹⁸ Toevalsvondst	200m N	Late middeleeuwen	In het kader van restauratiewerkzaamheden werd in de oostelijke vleugel van het Egmontkasteel op de gelijkvloerse verdieping onder de bestaande vloer een tegelvloer aangetroffen bestaande uit vierkante oxiderend gebakken vloertegels.

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/984625>

			Tijdens de werfvergadering in het kader van de restauratiewerkzaamheden werd beslist om de aangetroffen vloer in situ te bewaren.
503758¹⁹ Evaluerend terreinonderzoek	200m ZO	Nieuwe tijd	Jorishof - in het zuidprofiel mestkuilen, in het noordprofiel omvangrijke afvalkuil, waaruit grote hoeveelheden keukenafval en vaatwerk kon gerecupereerd worden. - twee afvalkuilen met onder meer scherven, te relateren aan het hospitaal (GDM, 04.08.2003) opvallende vondsten: hoornpitten, groot aantal slibversierde recipiënten, volledig bewaard ijzeren mes met houten greep... - het geheel van archeologische sporen is te situeren in het laatste kwart van de 16e eeuw en de eerste helft van de 17de eeuw
500525²⁰ Toevalsvondst	220m ZW	Onbekend	Pastorie
983776²¹ Skeletonderzoek	220m ZZO	Middeleeuwen – nieuwe tijd	Archeologisch onderzoek voor SOLVA in 2014 resulteerde in de vondst van 94 primaire begravingen en een knekelput
500427²² Toevalsvondsten	240m ZZO	16 ^{de} eeuw	- graf van Lamoral Graaf van Egmont, Heer van Zottegem (+5-VI-1568) en Sabina Paltsgravin, Hertogin van Beieren (+19-VII-1578) - graven van Jacob II van Luxemburg, Heer van Zottegem (+12-VII-1517), Isabella van Egmont, zesde kind van Lamoral (+1557) en Francisca van Luxemburg, Vrouwe van Zottegem (+I-XI-1557) - graf I: begraving in 1568 en 1578 - graf II en III: begraving in 1517, 1557 en 1557

¹⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/503758>

²⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/500525>

²¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/983776>

²² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/500427>

980888 ²³ Archeologische opgraving	300m Z		Het overgrote deel van het onderzoeksterrein was verstoord door recente bouwactiviteiten. Tijdens de werfbegeleiding werden enkele interessante archeologische sporen gevonden die informatie bieden over de ontwikkeling van de oude bewoningskern van Zottegem, direct ten zuiden van de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart. Het gaat om een vermoedelijke 12de of 13de-eeuwse cultuurlaag (of colluviumpakket) op een diepte van - 50cm onder het straatniveau van de Trapstraat en een zone met bewoningssporen die lijken te dateren tussen de 15de en de 17de eeuw. Het gaat enerzijds om een kelder waarvan één muur opgebouwd was met onregelmatig gevormde natuursteenbrokken en anderzijds om een bakstenen woning waarvan resten gevonden werden van enkele (haard)vloeren. In het oosten betreft het een zone met een kuil die ook in die periode kan worden gedateerd. Mogelijk valt de tuinzone van de bewoning hier te situeren.
		12 ^e -13 ^e eeuw	Cultuurlaag
		Late middeleeuwen	Bewoning
987631 ²⁴ Archeologisch vooronderzoek	290m Z		Aan de Hoogstraat werden bewoningssporen uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijden gevonden. Het gaat om bakstenen muren met tussenliggende lemen vloeren waarin duidelijke brandsporen te zien zijn. Er werden ook resten van tegelvloeren en een mogelijke haard- of

²³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/980888>

²⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/987631>

		Late	ovenstructuur(en) gevonden. In de bewoningssporen konden minsten drie fases opgemerkt worden. Er werden ook nog twee paalkuilen in de buurt van elkaar gevonden. Dit doet de aanwezigheid van een gebouwplattegrond vermoeden. De datering ervan moet minstens teruggaan tot de late middeleeuwen, maar kan mogelijk ook ouder zijn. Interessant zijn ook de vermoedelijke resten van lemen vloerniveaus iets verder van de Hoogstraat gelegen. Ook hier gaat het mogelijk om resten van laatmiddeleeuwse bewoning, mogelijk vakwerkhuisen. Opvallend was een laag met heel wat verbrande leembrokken. Mogelijk vallen de brandsporen en brandlagen te linken aan de branden die Zottegem teisterden in de 16de -17de eeuw. Onder deze bewoningslagen bevond zich ook nog een lichtgrijze oudere cultuurlaag. Verder naar het zuiden toe gaat de bewoningszone geleidelijk aan over naar een achtererf met de aanwezigheid van verschillende (afval)kuilen. In deze zone bevonden zich ook twee grote en diepe kuilen, vermoedelijk leemontginningskuilen, één uit de late middeleeuwen en één uit de nieuwe tijden. Verder ook nog een beerputje dat wellicht eerder met de voormalige bewoning aan de Trapstraat kan geassocieerd worden. In de laatmiddeleeuwse cultuurlaag of in de
--	--	------	---

		middeleeuwen	moederbodem werden diverse paalsporen aangetroffen, mogelijk te linken aan gebouwen. Gebouwstructuren. Dit omvat: - lemen vloer- of loopniveaus waarschijnlijk toebehorend aan vakwerkhuisen. - oranje en zwarte verkleuring duidt op verbranding van lemen vloeren. - bakstenen muurfunderingen - restanten van tegelvloeren - oven of haardstructuur met in de vulling aardewerk uit de late middeleeuwen en sporen van verhitting (verbrande leem) Leemontginningskuilen
		Nieuwe tijd	20-tal metaaldetectievondsten gaande van gespen, over een rekenpenning en een mal (voor musketkogel?). Beerput. De beerputvulling is in de nieuwe tijd te dateren.
152228 ²⁵ Archeologisch opgraving	300m ZZW	Volle middeleeuwen	kuil 2 C14-dateringen: - eind 10de - midden 12de eeuw - midden 11de - 1ste helft 13de eeuw
		Late middeleeuwen	Gracht; restant van paalspoor of kuil
		18 ^{de} eeuw	2 afvalkuilen; gracht waarin hoornpitten en aardewerk werd gevonden

²⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/152228>

150266²⁶ Archeologische opgraving	320m ZZW	Late middeleeuwen	Gracht; een restant van een vloerniveau en een 8-tal paalkuilen het aardewerk: majolicavondsten (oa archaïsche majolica);
		Late middeleeuwen	Een laatmiddeleeuwse kookpot met de skeletresten van een baby
		16 ^{de} eeuw	Quasi-ronde bakstenen beerput die boven een leemextractieput gebouwd werd.
		17 ^{de} eeuw	Langwerpige kuil met in vulling 17de eeuwse huisraad
508090²⁷ Archeologische opgraving	350m ZZW	Middenbronstijd	- 2 kuilen - indicatie voor nederzetting uit midden-bronstijd - Romeins of prehistorisch aardewerk - gekalibreerde 14C-dateringen: 1530-1400 v.Chr.; 1600-1400 v.Chr.; 1410-1260 v.Chr.
		Late middeleeuwen	Kuil; opgevulde erosiegeul of leemwinningsput
		Nieuwe tijd	Enkele structuren met aardewerkscherven
		17 ^{de} eeuw	houten beerput met onder meer aardewerk, glas en priktol, ook enkele mestputten

²⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/150266>

²⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/508090>

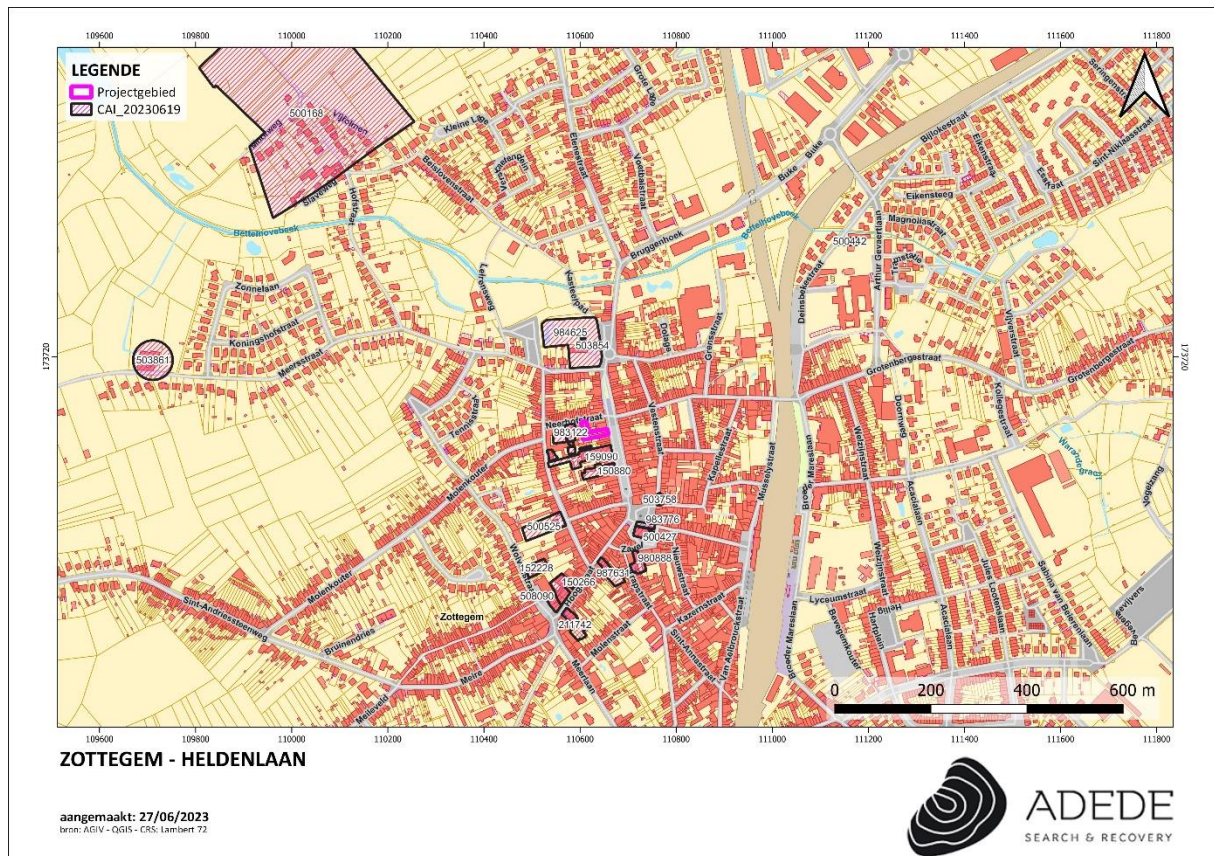
211742 ²⁸ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	390m Z	Romeinse tijd	Brandrestengraf
		Late middeleeuwen	Leemwinningskuilen; kuil met grote hoeveelheid pottenbakkersafval uit de 14e eeuw.
		Nieuwe tijd	muurresten en kuilen, gegroepeerd aan de straatkant, enkele kuilen in de tuinzones. Te dateren in de 15e tot 18e eeuw; puin- of afvalkuilen.
		Nieuwste tijd	2 waterputten; muurresten en beerbakken
500442 ²⁹ Toevalsvondst	670m NO	20 ^{ste} eeuw	Kapel van O.-L.-V. van Deinsbeke - neobarokke kapel - beschermd in 1976
500168 ³⁰ Archeologische veldkartering	850m NW	Romeinse tijd	- vermoedelijk een Romeinse villa - dakpannen en ander bouwpuin puinresten, afvalkuilen
503861 ³¹ Archeologische opgraving	930m WNW	Middeleeuwen	Koningshof: hoeve.

²⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/211742>

²⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/500442>

³⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/500168>

³¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/503861>

Figuur 28. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

3.5 Controleboringen binnen het projectgebied

Gezien de versnippering van de opgravingszones door de aanwezige verstoring binnen het aangrenzende onderzoek waarbij de opgravingszones buiten de bestaande bebouwing liggen (zie allesporenplan), De vastgestelde recente verstoring tijdens datzelfde vooronderzoek, de beperkte diepte waarop sporen voorkomen (supra) en hier eveneens te verwachten binnen de (historische) tuinzone, het feit dat het leeuwendeel van het terrein bebouwd is, en het feit dat we ons bevinden in een historische tuinzone waar bebouwing afwezig is op de historische kaarten en we een oppervlakkig voorkomen van potentiële sporen (in naburig onderzoek vanaf 60cm diepte)³² kunnen verwachten, is een inschatting van de situatie in het huidige projectgebied noodzakelijk.

Tijdens het plaatsbezoek op 20/06/2023 werden vier controleboringen uitgevoerd. Het doel van controleboringen is een inzicht te verkrijgen in mogelijk aanwezige verstoringen in de ondergrond en

³² Vanholme & J. De Mulder, 2018, pp. 12

de dikte van de bouwvoor. De controleboring is immers een type boring die door het Agentschap Onroerend Erfgoed in het leven is geroepen om heel gericht uitsluitsel te bieden op plaatsen waar de erkend archeoloog een bodemverstoring verwacht en/of de dikte van de teelaarde wenst te kennen, zonder een volledig landschappelijk bodemonderzoek te moeten uitvoeren. Er wordt dus tot een beperkte diepte (indien mogelijk -tot er zekerheid was dat het “moedermateriaal” is aangesneden) geboord, en/of wanneer duidelijk is in hoeverre de bodem is verstoord. De controleboringen vervangen echter geen landschappelijke boringen en indien zou blijken dat er duidelijke kans is op het aantreffen van paleohorizonten, dient dit middels een landschappelijk bodemonderzoek te worden onderzocht.

De vier controleboringen werden in de tuinzone geplaatst aangezien de bodemverstoring op deze locatie nog niet gekend was (wat ter hoogte van de woningen wel het geval was: door de aanwezige kelders zal het bodemarchief op die locaties reeds zeer zwaar verstoord of zelfs helemaal vernietigd zijn).

Figuur 29. Situering van de cotroleboringen binnen het projectgebied (v.l.n.r.: CB 4, CB3, CB2, CB1)

Alle controleboringen toonden aan dat de bodem binnen de tuinzone zeker tot op een diepte van ca. 2m ernstig verstoord is. De moederbodem werd niet bereikt wegens het ondoordringbare puin op grote diepte. Het voorkomen van planten op de derde plaat van controleboring 3 is te wijten aan de haastige uitvoering ten gevolge van de hevige regenval zijn in het boorstaal terechtgekomen. Niet zoals bij bijvoorbeeld boring 2

Figuur 30. Controleboring 3

Figuur 31. Controleboring 2

Figuur 32. Controleboring 1

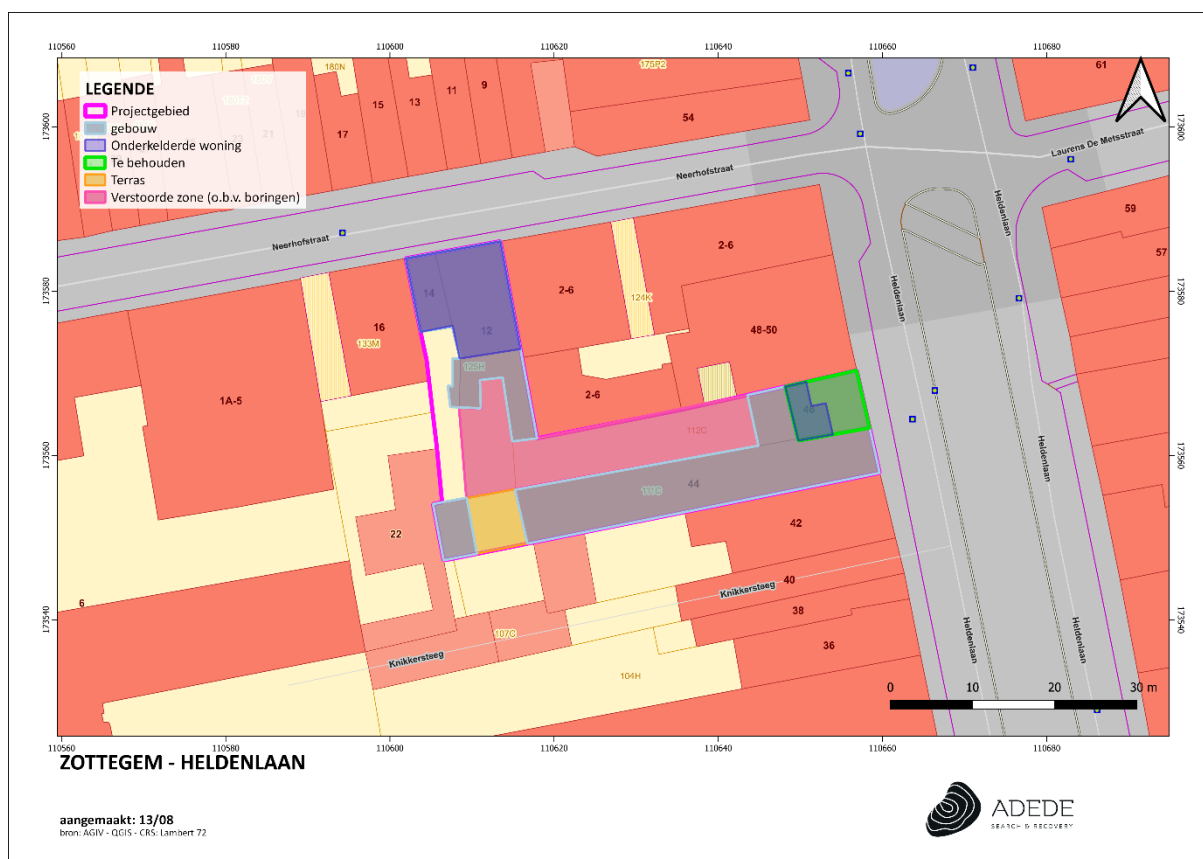
Voorafgaand aan de controleboringen was er een archeologische verwachting die in grote mate overeenstemt met die van de opgraving ten westen van het projectgebied, en zou verder onderzoek binnen het projectgebied eventueel bijkomende kenniswinst kunnen opleveren bij de conclusies van die opgraving. Echter moet op basis van de controleboringen deze verwachting bijgesteld worden. Bij de opgraving bevond het archeologische niveau zich op een diepte van ca. 55 cm.³³ De controleboringen tonen echter aan dat -op zijn minst binnen een groot deel van het projectgebied- de bodem tot zeker 2m diep is verstoord. Hoewel verstoringen en geroerde pakketten binnen een stadscontext kunnen verwacht worden, is het de diepte waarop deze reiken die de verwachting beperken tot onbestaande. Door deze verstoring zal op deze locatie geen kenniswinst kunnen geboekt worden. Daar in de onmiddellijke nabijheid archeologische sporen en structuren werden aangetroffen vanaf 55 cm diepte en de onderzijde vaak tot 1.5 meter, kan met grote zekerheid gesteld worden dat hier geen archeologie meer te verwachten valt.

Samengevat kan gesteld worden dat er binnen een groot deel van het projectgebied sprake is van een aanzienlijke bodemverstoring. Ten eerste zijn alle woningen, zowel langsheen de Heldenlaan als langsheen de Neerhofstraat onderkelderd.

Daarnaast blijkt uit de controleboringen dat ook de tuinzone tot op meer dan 2 meter diepte verstoord is. Aangezien uit de historische kaarten (vanaf de 17de eeuw) blijkt dat deze tuinzone tot in de 19de eeuw niet bebouwd was, kan er met grote zekerheid gesteld worden dat wat bestempeld wordt als verstoring geen archeologisch spoor is, en het weldegelijk om puin gaat.

Onderstaande figuur brengt de vastgestelde verstoringen in kaart:

³³ De Mulder, J., Vanholme, N., 2018, *Herinrichting van het college Nota - Archeologisch vooronderzoek Verslag van de resultaten*, pp. 11-17. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9249>

Figuur 33. Overzicht verstoringen

4 Bijkomende argumentatie na weigering

Dit dossier werd op heden reeds drie maal geweigerd. Enerzijds wordt gesteld dat controleboringen onvoldoende aantonen dat het terrein verstoord is, in een stadscontext moeilijk te interpreteren. Hoewel ADEDE deze stelling onderschrijft, is het belangrijk te beseffen dat de boringen geplaatst werden binnen een historische tuinzone en niet binnen een stadscontext pur sang. Deze historische tuinzones zijn in Zottegem reeds veelvuldig in kaart gebracht.

Recent onderzoek ter hoogte van de Meerlaan, eveneens door middel van landschappelijke boringen, wijzen op het voorkomen van een C-horizont op een diepte van ca. 40 - 50cm ten opzichte van het maaiveld³⁴.

Figuur 34. Zicht op boring 4 ter hoogte van de Meerlaan

In het dossier te Zottegem Hoogstraat werden de sporen ter hoogte van de historische tuinzone aangetroffen op een diepte van ca. 75cm diepte³⁵. Belangrijk hierbij te beseffen dat men lokaal verdiept heeft tot 1.5 meter in het kader van de aangetroffen ontginningskuilen (in rood aangeduid op onderstaande figuur).

³⁴ Janssens, D., 2023, rapport in opmaak

³⁵ BRADT, T., 2022, pp. 67

Figuur 35. Lokale verdieping in blauw aangeduid op kaart hoogtemetingen vooronderzoek³⁶

Ter hoogte van De Pauwstraat werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd binnen historische tuinen waarbij archeologisch relevante lagen zich reeds manifesteerden op een diepte van 75cm³⁷.

Figuur 36. Lokale verdieping in blauw aangeduid op kaart hoogtemetingen vooronderzoek³⁸

Als weigeringsrond gaat men verder dat *“op het achtererf van Heldenlaan 36 kwamen de sporen (door bebouwing en vertuining) pas aan het licht op een diepte van 1,5m. Dit impliceert dat eventuele*

³⁶ BRADT, T., 2022, pp. 67

³⁷ Janssens, D., 2017

³⁸ BRADT, T., 2022, pp. 67

sporen net goed bewaard kunnen zijn onder de bestaande achterbouwen". Bij deze bewering hoort een grondige nuance. Zo bestond het sporenbestand hoofdzakelijk uit grachten die gezien hun aard een vaak diepere bewaring kennen. Het diepste punt van één van deze grachten werd aangetroffen op 2.8 meter, de aanzet op 1.5 meter omwille van aanwezige puinpakketten. In het eindverslag valt dan ook te lezen dat "Gezien de vele ophogingspakketten op deze vulling en de moeilijkheid bij de registratie is het onmogelijk te bepalen hoe diep in oorsprong de gracht was uitgegraven (ten opzichte van het oorspronkelijke maaiveld, dat niet kon worden vastgesteld). Vast staat dat deze minstens 1,5m diep moet zijn geweest (d.i. de dikte van de originele grachtvulling). Daarboven bevonden er zich puinpakketten³⁹." Vondsten werden evenmin aangetroffen. Verder in het rapport wordt gesteld dat "Samenvattend kan worden gesteld dat minsten vier verschillende grachten zijn aangesneden. Van de meest oostelijke gracht blijft het tracé vaag en lijkt de gracht (of greppel) zich net ter hoogte van de werkput te draaien van noord-zuid richting naar oost-west. Mogelijk betreft het hier een middeleeuwse perceelsgrens. De overige sporen kunnen worden verdeeld een in gracht met een vrij recente vulling (S341), en een oudere, meerfasige gracht (S340, 335 en 339). De meest recente kan worden gelinkt met de zogenoemde Oodtsmoetgracht. Van deze postmiddeleeuwse gracht is geweten dat hij de percelen van de toenmalige Nederstraete (de huidige Heldenlaan) scheidde van de percelen gelegen aan de Casteelstraete. Het materiaal uit deze gracht bewijst wat in de bronnen wordt vermeld: In 1791 zou wegens de stank de gracht zijn dichtgeworpen. De gracht werd blijkbaar niet voor niks 'Zwarte Gracht' genoemd. De oudste kan gezien de dimensies worden beschouwd als een voorloper van deze gracht.⁴⁰"

Eveneens in de weigeringsgrond wordt gesteld dat: *"de nabijgelegen opgraving op de site van het college, waarbij sporen aan het licht kwamen uit de middeleeuwen en ijzertijd/romeinse periode".* Echter valt in het eindverslag te lezen dat deze sporen tot 80cm diep bewaard bleven⁴¹. Een andere kuil, S234, een vermoed ouder spoor was dan weer maar 15cm diep bewaard⁴². in een werkput met aanzet van ca.80cm diepte en de onderzijde bewaard is gebleven tot ca. 1.6m diepte zoals hierboven reeds uiteengezet. *"Uit zogenaamde premiddeleeuwse periode zijn nauwelijks sporen aangetroffen. Een klein kuiltje uit de ijzertijd centraal gelegen op het perceel en een mogelijk Romeinse ontginningskuil zijn de enige overblijfselen die wijzen op oudere menselijke aanwezigheid.⁴³"*

³⁹ Vanholme, N., 2021, pp. 58

⁴⁰ Vanholme, N., 2021, pp. 61

⁴¹ Vanholme, N., 2021, pp. 46

⁴² idem

⁴³ Vanholme, N., 2021, pp. 128

5 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de bouw van een appartementsgebouw aan de Heldenlaan te Zottegem, werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied ligt op een hoogte van ca. 56m TAW op een gradiëntszone ten zuiden van de Bettelhovebeek, die zich ongeveer 300 meter ten noorden van het projectgebied bevindt.

Een deel van het studiegebied staat gekarteerd bij bodemtype 'OB' wat aanwijst dat het originele bodemprofiel door ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd kan zijn.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archaeologica op het plangebied. Het projectgebied bevindt zich net ter hoogte van één CAI-melding. Het betreft echter een zone die omwille van het ontbreken van een duidelijke locatieaanduiding van de vondsten ("verschillende Romeinse vondsten", niet verder gespecificeerd) redelijk groot en weinig specifiek is. Net ten westen van het projectgebied werd recent wel nog een archeologische opgraving uitgevoerd waarbij sporen vanaf de IJzertijd t.e.m. de Nieuwe tijd werden aangetroffen. In de ruimere omgeving behandelen de CAI-meldingen voornamelijk grondsporen en steengoed, en restanten/sporen/voormalige locaties van gebouwen uit de middeleeuwen. De oudste sporen in de omgeving van het projectgebied zijn niet ouder dan de bronstijd.

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 17e eeuw kan vastgesteld worden dat er zeker vanaf halverwege de 17de eeuw er zich bebouwing bevond langsheen de huidige Heldenstraat en Neerhofstraat. De luchtfoto's laten dan weer zien dat het projectgebied de laatste 50 jaar amper aan verandering onderhevig is geweest.

Archeologische verwachting

De landschappelijke situatie is zeker gunstig te noemen mbt. de steentijden, ondanks het feit dat in de stad Zottegem nog geen steentijdartefacten zijn aangetroffen. Echter dient opgemerkt te worden

dat het gehele projectgebied heden ten dage intensief bebouwd is. Dit kan mogelijk een negatieve impact gehad hebben op het potentiële bodemarchief. Zeker ter hoogte van de bestaande kelders worden geen steentijdartefacten verwacht.

De oudste vondsten in de stadskern zijn twee kuilen uit de midden-bronstijd ter hoogte van de Wolvenstraat-Hoogstraat (de Heldenlaan loopt in het zuiden over in de Hoogstraat; de Wolvenstraat is op ca. 150m afstand in het westen gelegen). Ook in de onmiddellijke omgeving van het plangebied, in de 'bouwblok' waar het gelegen is, werden een aantal enkele sporen uit de metaaltijden ontdekt. Nabij het terrein werd zo een geïsoleerd kuiltje uit de ijzertijd gevonden, met een vulling van lichtgrijze en donkergrijze tot zwarte houtschoolrijke leem, stukjes verbrande leem en schervenmateriaal. Ook werden een aantal greppels met handgevormd aardewerk, mogelijk sporen van landindeling of percelen, aangesneden. Deze stammen mogelijk uit de ijzertijd of de Romeinse tijd. Mbt. tot deze laatste periode zijn er ook een aantal indicaties van menselijke aanwezigheid te Zottegem. Het plangebied zelf is gelegen binnen CAI 500188, zo afgebakend omdat er niet nader gedefinieerde Romeinse vondsten werden ontdekt, terwijl op ca. 250m een Romeins brandrestengraf werd teruggevonden.

Voor de vroege middeleeuwen zijn er weinig indicaties van menselijke aanwezigheid. Omdat de castrale motte, het latere kasteel van Egmont, mogelijk teruggaat tot de 9e eeuw, kan er wel sprake zijn van antropogene activiteiten tijdens de volle middeleeuwen. De zone tussen kerk en kasteel zou reeds bewoond zijn vanaf de 12e eeuw, waardoor bewoningssporen tijdens deze periode zeker niet uit te sluiten zijn. Het latere historisch kaartmateriaal situeert eveneens bebouwing binnen de contouren van het plangebied.

Dit alles in acht genomen kan een hoge archeologische verwachting geformuleerd worden voor de perioden van de metaaltijden tot de nieuwste tijd.

Impact geplande werken en gekende bodemverstoring

De geplande werken zijn van dien aard dat ze een bedreiging vormen voor potentieel bodemarchief binnen quasi het gehele projectgebied, met uitzondering van de woning ter hoogte van Heldenlaan 46.

Ter hoogte van de bestaande woningen (langsheen de straatkanten) bevinden zich kelders die ca. 2,5m diep reiken. Als we kijken naar nabijgelegen archeologische onderzoeken, plaatsten zij de relevante archeologische niveaus op 55cm tot 1.3 meter diepte ten opzichte van het maaiveld. Ter hoogte van deze kelders kan dus met grote zekerheid gezegd worden dat mogelijks relevante archeologische niveaus reeds verstoord zijn.

Controleboringen toonden in de tuinzone een mogelijke verstoring aan die minstens 2m diep reikt. Doch is er geen uitsluitel over het feit dat dit een verstoring, dan wel een archeologisch spoor is.

Gezien hier geen uitsluitel over is, is het nog steeds mogelijk dat relevante archeologische niveaus zullen geraakt worden tijdens de geplande werken.

Bijkomend zijn er ook nog zones (m.n. net ten zuiden van de woningen Neerhofstraat 12-14) en de lange, smalle zone in het verlengde van Heldenlaan 44 (het uiterste zuiden van het projectgebied) waar geen (verregaande) verstoringen verwacht worden.

Afweging noodzaak verder onderzoek

Ook na de controleboringen is er een archeologische verwachting die in grote mate overeenstemt met die van de opgraving ten westen van het projectgebied⁴⁴, namelijk dat verder onderzoek binnen het projectgebied eventueel bijkomende kenniswinst kan opleveren bijkomend op de conclusies van die opgraving.

Bij de opgraving ten westen van huidig projectgebied bevond het archeologische niveau zich op een diepte van ca. 55 cm en de onderzijde op ca. 130cm.⁴⁵ Aangezien het een nabijgelegen perceel betreft dat bovendien een gelijkaardig historisch verloop kende, worden dezelfde niveaus verwacht bij onderhavig projectgebied. De controleboringen konden geen uitsluitel bieden over de bodemgesteldheid van het projectgebied. Enkel ter hoogte van de bestaande kelders van de woningen (langsheen de straatkanten) kan met zekerheid gesteld worden dat de bodem tot ca. 2,5m-MV verstoord is.

In de resterende zones is een vervolgonderzoek aan de orde. Gezien het hoge potentieel voor de perioden vanaf de metaaltijden en de lage verwachting naar artefactensites uit de steentijd, wordt een proefputtenonderzoek geadviseerd. Dit proefputtenonderzoek kan aangevuld worden met een proefsleuf daar de vorm en oppervlakte van het plangebied dit toelaat. Op die manier kan een meer horizontaal, ruimtelijk inzicht verkregen worden van de site.

⁴⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/1253>

⁴⁵ De Mulder, J., Vanholme, N., 2018, *Herinrichting van het college Nota - Archeologisch vooronderzoek Verslag van de resultaten*, pp. 11-17. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9249>

6 Bibliografie

6.1 Websites

- <https://inventaris.onroerendergoed.be>
- <https://bib.kuleuven.be>
- <http://www.ngi.be>
- <https://loket.onroerendergoed.be>
- <https://cai.onroerendergoed.be>
- <http://www.cartesius.be>
- www.geopunt.be
- www.geoportaal.be
- www.dov.vlaanderen.be

6.2 Literatuur

- Bradt, T., 2022, Vooronderzoek Zottegem Zottegem - Hoogstraat 26, Monument, Ingelmunster
- Janssens D., Dewulf B., 2017, Archeologienota De Pauwstraat 13-15 te Zottegem (Oost-Vlaanderen) proefsleuvenonderzoek, ADEDE Archeologisch Rapport 220, Gent.
- De Mulder, J., Vanholme, N., 2018, Herinrichting van het college Nota - Archeologisch vooronderzoek, Raap-project ZOKA02, Eke.
- De Mulder, J., Vanholme, N., 2021, Herinrichting van het college Archeologisch onderzoek in de Kasteelstraat (Zottegem) Eindverslag, Raap-project ZOKA03, Eke.
- Van Damme, L., 2022, Archeologienota Heldenlaan te Zottegem, Adede archeologisch rapport 821, Gent.
- Vanholme, N., 2016, Herinrichting van het college - Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek, Raap-project ZOKA01.
- Vanholme, N., et al, 2021, Herinrichting van het college Archeologisch onderzoek in de Kasteelstraat Zottegem, Eindverslag, Raap

6.3 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Koningshof [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/503861> (geraadpleegd op 13 juli 2023).

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Strijpen Beiselhoven [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500168> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem Kapel van O.-L.-V. van Deinsbeke [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500442> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Hoogstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211742> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem Remus [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/508090> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: De Nieuwe Poort (Z07/DNP) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150266> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Wolvenstraat 11 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152228> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Hoogstraat 26-Trapstraat 9 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/987631> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Trapstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980888> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem Kerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500427> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Stationsstraat - Markt [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983776> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem Pastorie [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500525> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem Jorishof [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/503758> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Oostelijke vleugel Kasteel Van Egmont [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/984625> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Kasteel van Egmont [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/503854> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Heldenlaan 22 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150880> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Heldenlaan 32-34 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159090> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Kasteelstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983122> (geraadpleegd op 13 juli 2023).

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem College [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/221112> (geraadpleegd op 13 juli 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Zottegem Centrum Neerhofstraat [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500188> (geraadpleegd op 13 juli 2023).

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Keldergat t.h.v. Heldenlaan 44, ter illustratie.	- 11 -
Figuur 2. Foto's plaatsbezoek.....	- 16 -
Figuur 3. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 24 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 25 -
Figuur 5. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 26 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 27 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 28 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.....	- 29 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 30 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 31 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 32 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 33 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Sanderus	- 36 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 37 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 38 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 39 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 40 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1910.	- 41 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1957.	- 42 -
Figuur 20. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 43 -
Figuur 21. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 44 -
Figuur 22. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 45 -
Figuur 23. Links: Werkput 2, profiel 202. In de sterk gebioturbeerde bodem zijn twee antropogene lagen aanwezig. De oudste kan in de late middeleeuwen worden gedateerd. Rechts: Werkput 3, profiel 301. De oude cultuurlaag is sterk onderhevig geweest aan bioturbatie.....	- 48 -
Figuur 24. coupe op een premiddeleeuwse greppel S7. De pijl duidt op de ondergrens van de laatmiddeleeuwse cultuurlaag	- 49 -
Figuur 25. Het archeologisch vlak bevond zich op ca. 55 cm.	- 50 -
Figuur 26. Situering van de bij de naburig vooronderzoek (onder) en opgraving (boven) aangetroffen sporen.....	- 52 -
Figuur 27. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.....	- 53 -
Figuur 28. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 68 -

Figuur 29. Situering van de controleboringen binnen het projectgebied (v.l.n.r.: CB 4, CB3, CB2, CB1) .. -
69 -

Figuur 30. Controleboring 3 - 70 -

Figuur 31. Controleboring 2 - 70 -

Figuur 32. Controleboring 1 - 71 -

Figuur 33. Overzicht verstoringen..... - 72 -

Figuur 34. Zicht op boring 4 ter hoogte van de Meerlaan..... - 73 -

Figuur 35. Lokale verdieping in blauw aangeduid op kaart hoogtemetingen vooronderzoek - 74 -

Figuur 36. Lokale verdieping in blauw aangeduid op kaart hoogtemetingen vooronderzoek - 74 -